Regională
Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ŢĂRILE, UNIŢI-VĂ!

În numărul viitor :
Torpilă la tribord !
de L. SKRIAGHIN

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

ANUL XXIV
10
(1 199)
8 martie
1968
12 pagini,
1 leu

Prinşi în „hora gheţii", cercetătorii învingu cu mari eforturi distanţele Arcticii. (Citiţi în pag. a 7-a: „Comete terestre printre aisberguri")

Foto : A. Ovcinnikov

Un păhărel de lichior la cafeneaua „Tallin" din Moscova

Foto: V. Mastikova

DIN SUMAR:

Secretul culegătoarelor de alge • Metroul continuu al anului 2000 • Claudia Cardinale în „Cortul roşu" • Noi cercetări în domeniul cancerului • O cupă de şampanie pe cocoş • 80 de elemente îşi aşteaptă strănepoţii • Marţieni la Luvru • Pagina de umor

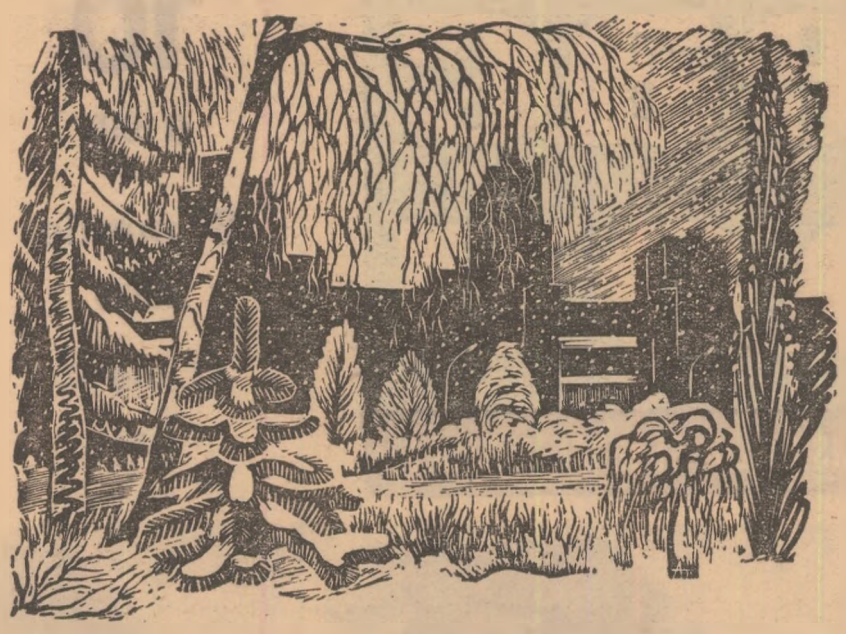

O. Tarasenko: Ninge (Linogravură)

POVESTIRE DOCUMENTARĂ

Anonima

De obicei, ziarele publică astfel de foiletoane la rubrica „Scrisori ce invită la drum", dar în cazul de față n-a fost nevoie de nici o călătorie. Daghiliaiski, foiletonistul ziarului, n-a trebuit să folosească avionul, sania trasă de ciini sau de reni și nici măcar un taxi ; direcția regională a Ministerului de Interne se afla foarte aproape de redacție, chiar după colț, într-o clădire mare, cenușie.

Biletul de intrare al gazetarului a fost completat imediat, Diaghiliaiski a urcat la etajul III, unde se află secția de anchete, și a bătut la ușa camerei cu numărul 59.

Prihodko era un bărbat solid, cu fața rotundă. Se ridică de la birou și, cu un gest de gazdă primitoare, arătă oaspetelui un fotoliu :

— Luați loc. Cu ce vă pot fi de folos ?

Daghiliaiski își așeză servieta pe birou, scoase un carnet și își scutură ușor stiloul.

— Am primit o scrisoare anonimă, începu el. Se înțelege, o anonimă e o anonimă, dar... Pe scurt, doresc totuși unele lămuriri.

Daghiliaiski răsfoi cîteva file de hîrtie, acoperite cu un scris mărunt.

— Imediat, imediat... „Serguşin, citi el apoi, declară că are la activul lui cincisprezece furturi, dar se pare că nu i se poate găsi un loc pe banca acuzaților. Recidivistul s-a înțeles cum nu se poate mai bine cu anchetatorul lui. Prihodko nu-i un anchetator, ci idealul delincvenților..."

— Bine spus, își dădu cu părerea Prihodko.

„Imaginați-vă uimirea răufăcătorului. Își continuă lectura gazetarul, față de insistențele anchetatorului, care de o săptămînă încearcă să-l convingă că e nevinovat.

— Am furat, îmi pare rău ! — se bate cu pumnul în piept Serguşin.

— Nu cred ! — bate cu pumnul în masă anchetatorul.

— Am furat și pe strada Dementevski, mărturisește hoțul.

— Dar unde-ți sînt martorii ? îl somează anchetatorul.

— Știți, nu simțeam nevoia lor.

— Justiția nu se va lăsa înșelată ! exclamă triumfător anchetatorul. Ia te uită cu ce și-a găsit să glumească ! Nu te cred. Vreau dovezi. Fără ele nu te bag la pușcărie. Nici o speranță.

Uite, am început și eu să cred, dragă redacție, că pînă la urmă, anchetatorul o să-l convingă pe răufăcător că e om cinstit. De aceea, vă rog foarte mult să delegați pe cineva să se ocupe de povestea asta, pînă nu-i prea tîrziu..."

Citind scrisoarea, gazetarul arunca priviri piezișe spre Prihodko. Acesta dăduse aprobativ din cap și chiar zîmbise de două-trei ori.

— Ei, ce puteți să ne spuneți în legătură cu scrisoarea ?

Prihodko căzu pe gînduri.

— După părerea mea e foarte drăguță. Un stil lejer, plin de umor. Deși nu sînt specialist, pot spune că-mi place.

— Dar în legătură cu cuprinsul ? insistă Daghiliaiski care, fără motive bine determinate, începuse să nu se simtă tocmai bine în biroul anchetatorului. Poate că faptele sînt expuse tendențios, sînt răstălmăcite și așa mai departe, dar...

— Ba de loc, îl opri Prihodko. Așa cum scriu ziarele, în general faptele sînt exacte.

— Adică ?

— E adevărat că secția noastră a înregistrat cincisprezece furturi, fără ca autorii lor să fi fost descoperiți. E adevărat că recidivistul Serguşin s-a recunoscut autorul lor. Și e tot atît de adevărat că eu am încercat să-l conving de contrariul.

— Vasăzică, toate astea sînt exacte ?

— Adevărul gol-goluț.

— Dar ce v-a îndemnat să procedați așa ? Interesul personal ?

— Nu.

— Mila ?

— Nu, deloc.

— Atunci ?

— Conștiința mea profesională.

Lui Daghiliaiski i se păru o clipă că cineva îl smulsese de pe scaun și-l așezase pe dușumea cu capul în jos și picioarele în sus.

— Serguşin are tot atîta legătură cu aceste furturi cît ai dumneata sau eu.

— Afirmați deci că Serguşin n-a furat ?

— Într-adevăr.

— Și că totuși și-a recunoscut vina la miliție ?

— Exact.

— Ca să intre la închisoare ?

— Absolut adevărat.

Gazetarul izbucni în rîs : convorbirea luase o turnură caraghioasă. Un astfel de dialog putea suna foarte bine într-un articol.

— Dar raționamentele dumneavoastră par neverosimile.

— Ar fi, însă, mai verosimil să cred că un om care se afla la sute de kilometri de orașul nostru putea săvîrși furturile încriminate ?

— Ce vreți să spuneți ?

— Doar atît : atunci cînd s-au făptuit furturile respective, Serguşin era marinar pe un vas de pescuit, în golful Alaska.

— Zău ?

— Așa cum vă spun !

Afirmațiile anchetatorului nu puteau lăsa loc niciunei îndoieli. Prihodko scoase la iveală cîteva acte oficiale, întărite cu ștampilele și iscăliturile corespunzătoare.

— De neînțeles...

— De ce ? făcu mirat anchetatorul. O auto-acuzare obișnuită. Așa încît autorul anonimei avea dreptate : exprimîndu-ne figurat, Serguşin s-a bătut cu pumnul în piept, iar eu cu pumnul în masă... Printre altele, trebuie să recunosc că Serguşin a învățat bine adresele și lista cu numele victimelor. I-au lipsit, doar, detaliile : s-a încurcat la interogatoriu, cînd a trebuit să descrie apartamentele și obiectele furate. Tocmai de asta am și devenit suspicios. Ei, după aceea, în mod firesc, am început să mă interesez mai deaproape de Serguşin și, în felul acesta, am reușit să-i stabilim alibiul.

Era limpede că articolul planificat n-avea să mai vadă lumina tiparului. Vrînd nevrînd, Daghiliaiski trebuia să se obișnuiască cu acest gînd. Dar gazetarul era dornic de amănunte. Avea pentru prima oară de-a face cu un asemenea caz.

— Dar de ce s-a recunoscut Serguşin autorul unor furturi pe care nu le săvîrșise ? întrebă el.

— Vroia să facă un „serviciu prietenesc", îi răspunse, cu plăcere, Prihodko. Așa cum am aflat ulterior, furturile le-a săvîrșit un anume Zurabov.

— Și Serguşin a consimțit să fie privat de libertate o bună bucată de vreme pentru prietenul lui ?

— Nu, practic nu risca nimic. Socoteala era foarte simplă. Serguşin recunoștea toate furturile, anchetatorii o luau pe urme greșite, iar după cîteva luni el și-ar fi prezentat alibiul. Se înțelege, alibiul ar fi fost confirmat, iar Serguşin ar fi fost eliberat. Asta-i tot. După aceea, du-te și caută-l pe adevăratul răufăcător. E clar ?

— Clar, recunoscu Daghiliaiski. Acum se înțelege de ce atitudinea dumneavoastră a părut îndoielnică autorului anonimei. Am înțeles ce înseamnă o auto-acuzare, de ce a recunoscut Serguşin furtul, de ce nu l-ați crezut. Înțeleg totul, afară de un singur lucru : de ce ați avut nevoie de jocul ăsta cu mine ?

Prihodko luă o mină spăsită.

— Sînt vinovat, recunosc. Dar nu avusesem încă niciodată de-a face cu un foiletonist în carne și oase.

Iuri Kralov

EDITORIALE

Gorki — Opere complete

Între 1949—1955 a văzut lumina tiparului o ediție de Opere alese ale lui Maxim Gorki, în treizeci de volume. A fost cea mai reprezentativă dintre culegerile scriitorului, deși n-a inclus totuși decît o sută treizeci de lucrări literare din trei sute optzeci și opt și cinci sute zece articole din o mie o sută nouăzeci și cinci. Ediția amintită a lăsat, de asemenea, de o parte circa șapte mii de scrisori. În cuprinsul celor treizeci de volume n-au intrat variantele diferitelor opere și nici măcar primele redactări ale unor lucrări ca „Trei" sau „Mama", ce au suscitat, la vremea lor, ample și furtunoase discuții.

Iată de ce Institutul de literatură universală din Moscova, care poartă de altfel numele lui Maxim Gorki, a hotărît tipărirea operelor complete ale scriitorului într-o ediție academică.

Ediția va fi alcătuită din trei serii. Prima va cuprinde operele literare pentru care vor fi necesare douăzeci și cinci de volume, plus opt volume dedicate variantelor. A doua serie va cuprinde, în douăsprezece volume, articolele literare și publicistice, iar a treia serie, de optsprezece volume, va fi consacrată exclusiv scrisorilor.

Prima serie va include douăzeci și cinci de povestiri care n-au mai intrat în nici una din culegerile apărute pînă în prezent. Printre ele, povestirile „Prietenii", „Cearta", „Spectatorii" și altele. Un amănunt interesant : în prima serie va intra și cunoscuta autobiografie a lui Șaliapin, redactată în întregime de Gorki din punct de vedere literar, cu amănuntele împrejurărilor și modului în care a fost concepută cartea.

NON MULTA...

Aforisme

— Nu mă miră că astronomii au descoperit (de altfel fără nici un rost) tot felul de planete, ci că au aflat pînă și numele lor.

★

— Radioul este o inovație uimitoare. O simplă învîrtire a unui buton și nu se mai aude nimic.

★

— Romanul este visul unui om însingurat ; însingurarea este visul unui om care a scris un roman.

★

— Bar : un local în care în fiecare seară intri pentru ultima oară în viață.

★

— Creier : aparat cu ajutorul căruia gîndești că gîndești.

★

— Evanghelia — carte după care trebuie să trăiască semenii noștri.

★

— Felicitarea — cea mai politicoasă formă de invidie.

★

— O fată virtuoasă nu fuge după băieți. Nici cursa de șoareci nu fuge după șoareci.

★

— Un prost a spus : „Nu intra în apă, dacă nu știi să înoți".

★

— Există patru categorii de oameni :

1) Cei care nu știu că nu știu ; sînt proștii. Ocolește-i !

2) Cei care nu știu, dar știu că nu știu ; sînt oamenii sinceri. Studiază-i.

3) Cei care știu, dar nu știu că știu : sînt visătorii. Trezește-i !

4) Cei care știu și știu că știu ; sînt înțelepții. Urmează-i !

★

— Iulie este luna cînd nu poți deschide în tramvai geamul pe care nu-l poți închide în decembrie.

★

— „Doamnă, sînt prea bătrîn pentru iubire și prea tînăr pentru prietenie..."

★

— Despre confuzia noțiunilor :

„Ia te uită, Evocika, o barză care zboară".

„Nu-i adevărat ! Berze nu există !"

★

— Unei femei : „Ce rău îmi pare că nu v-am cunoscut cu 20 de kilograme mai înainte".

(Din „Literaturnaia Rossia")

PARADOXURI MODERNE

Perle şi safire în voliere

Intre multele paradoxuri ale secolului XX, unul priveşte comerţul cu blănuri. Deşi în ultimii ani au fost realizate materiale sintetice cu calităţi excepţionale, cererea de blănuri naturale creşte totuşi necontenit. Numărul animalelor cu blană scumpă crescute în libertate scade însă vertiginos. Aşa se explică de ce principalii furnizori de blănuri nu mai sînt vînătorii, ci crescătorii de animale sălbatice.

În clipa de faţă, 80 la sută din valoarea blănurilor furnizate de Uniunea Sovietică pe piaţa internaţională provin din crescătorii. U.R.S.S. ocupă locul al doilea în lume în producţia blănurilor de nurcă, primul loc în lume în producţia blănurilor de vulpe argintie-neagră şi de vulpe albastră.

Blănurile naturale — o importantă resursă economică

Mai mult, experţii străini prezenţi anual la tîrgurile de la Leningrad constată, că în ultima vreme au crescut simţitor calitatea şi dimensiunile blănurilor de nurcă vîndute de crescătoriile sovietice. Ei evidenţiază, de asemenea, rezultatele crescătoriilor de zibelină, care au obţinut o specie nouă de culoarea smoalei, cu blana deasă şi de dimensiuni mari. Această specie nu are pata albă pe piept caracteristică zibelinelor crescute în libertate. În cifre, succesele crescătorilor sovietici de animale cu blană scumpă se traduc astfel: în 1967, ei au realizat 4.000.000 de blăni: 3.000.000 de blăni de nurcă, 500.000 de blăni de vulpe albastră, 400 000 de blăni de vulpe argintie-neagră şi 100 000 de blăni de nutrie şi zibelină.

Sovhozurile pentru creşterea animalelor sălbatice cu blană scumpă sînt gospodării mari, mecanizate, în care lucrează specialişti cu studii superioare şi medii. Aceştia colaborează îndeaproape cu Institutul de cercetări în domeniul creşterii animalelor cu blană scumpă.

Preşedintele firmei americane „Veinig & son" care a vizitat de mai multe ori Uniunea Sovietică socoteşte că succesele crescătorilor sovietici de animale sălbatice cu blană scumpă se datoresc în bună parte şi planificării de perspectivă a economiei. Intr-adevăr, pentru 1980 se prevede o creştere simţitoare a numărului de animale de crescătorie. În acelaşi timp, crescătorii urmăresc continua îmbunătăţire a calităţii blănurilor, avînd în vedere mai ales creşterea unor specii de nurcă cu blană colorată. Încă în 1970 jumătate din blănurile de nurcă provenind din crescătorii vor avea culoarea safirului, perlei, vor fi albe sau argintii-albastre.

LA ORDINEA ZILEI

Perspective roz pentru posesorii de „ecrane albastre"

Piaţa electrotehnică internaţională este agitată de o veste care deschide mari perspective cîtorva ramuri industriale: realizarea unui dispozitiv care, dacă va îndreptăţi speranţele pe care le suscită, va deschide cele mai atrăgătoare posibilităţi posesorilor de televizoare.

Electronic Video Recorder (E.V.R.) cum i se spune deocamdată dispozitivului, ar putea soluţiona într-adevăr o problemă de cert interes pentru marele public şi aparent simplă, dar care nu-şi aflase încă pînă acum un răspuns satisfăcător: utilizarea receptoarelor de televiziune pentru prezentarea de filme, la cerere. Ansamblul alcătuit din receptor şi E.V.R. ar constitui, deci, pentru filme ceea ce este pick-up-ul pentru discuri.

Comparaţia se impune cu atît mai mult, cu cît, după afirmaţiile promotorilor noii invenţii, filmele prezentate cu ajutorul dispozitivului amintit ar putea fi vîndute la preţul unui microsion. Iar dacă noul aparat ar fi produs pe scară largă, susţin aceleaşi surse, preţul lui ar putea să scadă pînă la costul unui pick-up de calitate mijlocie. Unul din marile sale avantaje ar fi, de asemenea, împrejurarea că adaptarea lui n-ar impune nici o modificare a receptoarelor de televiziune.

De pe acum se prevede un vast cîmp de utilizare pentru E.V.R. Desigur, amatorii de cinema nu seamănă întru totul cu cei de muzică; dacă acestora din urmă le place să-şi constituie o discotecă pentru a asculta de cîte ori vor discurile favorite, cei dintîi ar şovăi, poate, să achiziţioneze o aparatură cu care n-ar putea vedea decît mereu aceleaşi filme... Un debuşeu mai sigur l-ar putea furniza în schimb cineaştii amatori cărora le-ar face, probabil, plăcere să poată admira amintirile lor din concedii sau excursii în condiţii infinit mai bune decît cu ajutorul aparatelor de proiecţie obişnuite.

Pe de altă parte, E.V.R.—ul ar putea găsi nenumărate utilizări de ordin educativ, atît pe plan familial, cît şi în şcoli sau universităţi. Cursurile agrementate cu proiecţiile mijlocite de E.V.R. ar fi cu atît mai interesante şi mai utile cu cît proiecţia ar putea fi întreruptă într-un anumit punct pentru a comenta cutare sau cutare imagine.

Ev. Andreev

Pentru ca iluzia să fie desăvîrşită

Uzina de automobile din Gorki a realizat recent primul lot industrial de automobile „Volga"-„Gaz-24". Noua maşină poate parcurge fără reparaţii capitale 250.000 de kilometri şi atinge o viteză maximă de 145 km. Are un motor de 100 c.p., şase locuri, este bine încălzită şi ventilată.

CE SE DISCUTĂ ?

Metroul continuu al anului 2000

Pe măsură ce ne apropiem de pragul secolului XXI se înmulţesc previziunile referitoare la modul cum vom trăi în acest viitor care începe să prindă contururi din ce în ce mai precise. Unul din aspectele care pare să-i preocupe în cel mai înalt grad pe emiţătorii de pronosticuri este: cum se va circula în oraşele anului 2 000 ?

Răspunsul începe printr-o precizare: populaţia marilor aglomerări urbane va atinge, peste trei decenii şi ceva, cifre mai mult decît impresionante — cel puţin aşa susţin unii. Se crede, de pildă, că zona Tokaido, al cărei nucleu este actualul Tokio, va găzdui aproximativ 85 de milioane de locuitori. Oamenii nu vor fi însă numai mai numeroşi, ci vor trăi mai mult, vor avea mai mult timp liber la dispoziţie şi vor circula mai mult, parcurgînd cam de cincizeci de ori mai mulţi kilometri decît noi.

Cum se vor deplasa ei în oraş ? O lege statistică, aplicată în mod inconştient de noi toţi, arată că, pentru orice **distanţă** de parcurs, există o **durată** pe care o considerăm „acceptabilă". Durata variază în funcţie de epocă. În 1925, de exemplu, se considera normal ca 100 km. să fie străbătuţi în 3 ore (cu automobilele de atunci), iar 1 000 km. în 12 ore (cu trenurile timpului); cu alte cuvinte, era „acceptabil" să consumi numai de **patru ori** mai mult timp pentru a ajunge de **zece ori** mai departe. În 1955, pentru a străbate o distanţă de zece ori mai mare, nu se mai admitea decît o durată de **trei ori** mai mare. În 1975, acest „multiplicator" va fi probabil de 2, iar în anul 2 000 de 0,5. Într-adevăr, s-a calculat că există toate perspectivele ca un avion supersonic să străbată distanţa dintre Londra şi Sidney (16 800 km) într-o oră, dar din centrul Londrei pînă la aeroport (40 km.) se va ajunge abia în 20 de minute (în cel mai bun caz).

Conform aceloraşi calcule statistice, media deplasărilor în oraş se face pe o distanţă de 2 km. Dar citadinul nu e dispus să străbată — tot în medie — mai mult de 400 m. **pe jos**. Pentru ceea ce depăşeşte acest „prag de refuz", el recurge la un mijloc de transport. Cele mai multe şanse par să le aibă în viitor trotuarele rulante, dar nu de tipul benzilor lente care lunecă astăzi experimental prin unele oraşe. Cele ale anului 2 000 vor fi nişte conveiere care se vor deplasa cu 10—16 km/h., avînd o capacitate de 10 pasageri pe secundă, deci 36 000 pe oră. Circulînd cu ajutorul lor, pietonii vor cîştiga circa 6 minute la fiecare kitometru parcurs. De altfel— acest mijloc de transport mai are un avantaj: acela de a fi de 10—20 de ori mai ieftin decît toate celelalte.

Metroul, aşa cum îl ştim acum, nu va mai fi utilizat decît în oraşele „mici", cu mai puţin de 5 milioane de locuitori. Căci încă astăzi oamenii îşi dau seama de inconvenientele lui: dacă staţiile sînt prea apropiate (500 m.), traficul e prea lent, dacă sînt prea distanţate (2 km.), călătorii pierd prea mult timp pînă să ajungă la ele. Soluţia ar fi un „metro continuu", un vagon cu o capacitate de zece ori mai mare decît a trenurilor actuale, care să circule neîntrerupt prin tunel cu 30—40 km/h. Urcarea s-ar face din mers, pasagerii trecînd treptat pe benzi rulante paralele, cu viteze din ce în ce mai mari.

În oraşul secolului XXI automobilul cu benzină nu va avea, pare-se, drept de reşedinţă. Maşinile vor circula cu electricitatea furnizată de nişte baterii ce vor putea fi reîncărcate în staţii de alimentare, la fel de repede cum se umplu azi rezervoarele cu combustibil lichid. Se anticipează că forma lor va fi cubică, cu colţurile rotunjite şi fără nici o protuberanţă. Ca material de construcţie se va folosi plasticul transparent. Pe marile artere, conducătorul auto se va încadra în sistemul de conducere automată, după ce îşi va indica poziţia şi destinaţia graţie unui aparat de emisie reglat pe lungimea de undă a „calculatorului central".

în cîteva cuvinte

Universitatea din Moscova a hotărît să triplieze anul acesta numărul de studenţi admişi la facultatea de psihologie, întemeiată acum un an. Înfiinţarea facultăţii a fost determinată de tot mai larga utilizare a datelor psihologice pe cele mai diverse planuri, teoretice şi practice.

În anii puterii sovietice, numărul muncitorilor şi funcţionarilor ocupaţi în economia U.R.S.S. a crescut cu 6,4 ori, iar producţia globală a industriei de 73 ori.

În cursul precedentului cincinal (1961—1965) numărul muncitorilor şi funcţionarilor sovietici a sporit cu 14,9 milioane, adică cu 24 la sută. În 1966 el a cunoscut o nouă creştere de 3 milioane, ajungînd la un total de 79,7 milioane.

Actualul cincinal prevede o creştere de peste 50 la sută a producţiei industriale. Pentru a o realiza, s-a calculat că va fi nevoie de încă 14—15 milioane de muncitori şi funcţionari, ceea ce va însemna un spor de 18,2—19,5 la sută faţă de anul 1965.

În capitala U.R.S.S. au fost publicate 100 documente de maximă importanţă din arhivele capturate de la hitlerişti. Ele aduc noi revelaţii asupra pregătirii războiului de agresiune şi a ţelurilor acestuia. Alcătuită de cunoscuţi istorici, culegerea a apărut sub titlul „Strict secret. Numai pentru comandament!", care reia textul sigiliului documentelor oficiale emanate de la cele mai înalte instanţe naziste.

Creatorii de modele din Moscova şi-au pus la punct colecţia lor experimentală pentru 1969. Ea cuprinde circa 100 de modele.

De la începutul acestui an, fiecare familie lituaniană are la dispoziţie, în medie, şase ziare şi reviste.

Biblioteca centrală „Lenin" din Moscova sondează regulat cererile cititorilor. În colaborare cu alte 168 de biblioteci, ea a desfăşurat o vastă anchetă sociologică. Rezultatele vor fi comunicate într-o lucrare care va apărea curînd şi va fi intitulată „Cititorul sovietic".

PILOȚII LUI LUCIFER

Un sinistru episod din ultimul război

reportaj

La 15 octombrie 1944, de pe un mic aerodrom din Filipine decola un avion de vînătoare. Aparatul nu s-a înapoiat la bază, unde de altfel nici nu era așteptat să se întoarcă, întrucît era pilotat de primul aviator de sacrificiu (kamikaze) — contraamiralul Arima, comandantul flotei 26 aeriene. Tinerii ofițeri încercaseră să-l convingă pe contraamiral să renunțe la zborul fatal. Dar acesta își smulsese galoanele de pe tunică și urcase grăbit la bordul avionului.

Ironia soartei a făcut, însă, ca Arima să nu-și poată îndeplini misiunea. Din cauza unei manevre greșite a căzut în valurile oceanului, fără să-și fi atins ținta — o navă americană.

Așa a început unul din cele mai sinistre episoade militare ale celui de al doilea război mondial în Pacific.

Detașamentul morții

La sfîrșitul anului 1944, după cîteva grele înfrîngeri, flota japoneză devenise o palidă umbră a puternicei și amenințătoarei flote imperiale. Slăbiseră și forțele de luptă ale aviației, pe care se bizuia apărarea aeriană a Filipinelor. Și cu toate că industria japoneză producea încă un număr suficient de avioane, armata de uscat și flota nu izbuteau să pregătească în același ritm piloții necesari ; această împrejurare dusese la supremația absolută a aviației americane.

În aceste împrejurări, comandantul flotei I-a aeriene din Filipine, viceamiralul Takidziro Onisi, ceru crearea unor grupuri de piloți de sacrificiu. Onisi vedea bine că, din cauza slabei pregătiri, piloții japonezi mureau cu sutele fără a pricinui inamicului pierderi importante. Nu era de preferat să se treacă la atacuri masive cu piloți de sacrificiu care, cu prețul propriei vieți, să producă dușmanului prejudicii maxime ?

Tactica kamikaze era cît se poate de simplă : piloții trebuiau să se strecoare prin tirul artileriei antiaeriene a navelor americane și să-și îndrepte aparatele în picaj mortal spre puntea portavioanelor inamice. Inițial principalul obiectiv al kamikazilor.

Îndeplinirea acestei misiuni nu cerea piloților o pricepere deosebită, iar fanatici, dornici să-și dea de bună voie viața „pentru împărat și țară", erau încă destui. În cîteva zile, din resturile aviației din Filipine se alcătuiră patru escadrile, cu nume simbolice: **Asahi** (Soare răsare) **Iamazakura** (Vișin sălbatic — unul din simbolurile poetice cele mai populare ale Japoniei), **Sikisima** (numele poetic al Japoniei) și **Iamato** (veche denumire a Japoniei), iar toată unitatea piloților de sacrificiu se numea **Kamikaze Tokubețu Koghekitai** — unitatea de șoc cu destinație specială **Kamikaze.**

În limba japoneză, **kamikaze** înseamnă **vînt divin.** În 1281, Kubilaihan, hanul mongolilor și împăratul Chinei cotropite de aceștia, organizase o armată uriașă (după unele surse : 300 000 de ostași) pentru a cuceri Japonia. Spre insulele Japoniei porni o armadă de corăbii, căreia japonezii nu i s-ar fi putut împotrivi. Pentru a conjura primejdia, în toate templele din Țara soarelui răsare începură să se înalțe rugăciuni către zei, implorîndu-li-se ajutorul. Și, într-adevăr, armada mongolo-chineză nu izbuti să ajungă la țărmul Japoniei, fiind zdrobită și scufundată de un taifun cumplit. Japonezii au atribuit întîmplarea intervenției zeilor care trimiseseră în calea dușmanului, de pe piscurile munților Iamato, un vînt divin — kamikaze.

Adoptînd numele de kamikaze, piloții de sacrificiu voiau parcă să arate că erau ultima salvare în bătălia decisivă, așa cum odinioară fusese salvatoare intervenția străvechilor zeități.

La început, termenul de kamikaze fu utilizat numai pentru unitatea care acționa în Filipine. Ulterior, însă, în literatura occidentală și sovietică au fost numiți kamikaze toți piloții de sacrificiu, iar uneori chiar și marinarii de sacrificiu.

În prima perioadă, piloții de sacrificiu nu erau supuși unei pregătiri speciale și erau recrutați dintre piloții obișnuiți. Ceva mai tîrziu, însă, se organizară școli de aviație speciale, în care erau încadrați tineri fanatici, mai ales absolvenți de universități. Dar și în aceste școli pregătirea se rezuma la minimul necesar ; cursanții nu învățau tehnica aterizării, navigația sau felul cum trebuiau să folosească aparatura radio...

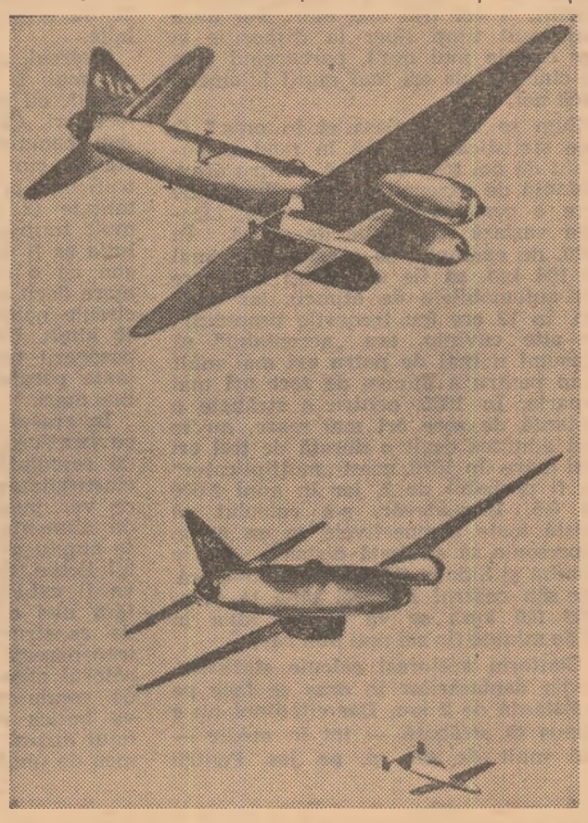

Bombardiere japoneze în acțiune : avionul din partea de sus a fotografiei avea bomba pilotabilă OKA-11 ancorată sub fuselaj, iar al doilea a lansat-o spre țintă cu pilotul de sacrificiu la bord.

În schimb li se cultiva o întreagă mistică a misiunilor. În ajunul zborului fatal, scriau scrisori de adio și luau masa cu comandanții unităților. Iar înainte de a decola, se încingeau cu săbii de samurai și își legau pe cap o panglică galbenă cu discul soarelui.

Uneori, kamikaze sînt numiți și „piloți sinucigași", ceea ce nu e tocmai exact, dat fiind că principalul lor țel nu era sinuciderea, ci pricinuirea unor pierderi cît mai mari inamicului. Dacă un aviator kamikaze nu putea repera sau atinge ținta, se înapoia la bază și nu era pedepsit. Astfel, în timpul luptelor din Filipine, piloții kamikaze au efectuat 447 de zboruri, dintre care numai 201 au fost izbutite. Celelalte n-au reușit din diverse motive. Circa 40 la sută (179 de avioane) s-au întors la baze, după care au repetat zborul.

„Flori de vișin otrăvit"

La început, piloții kamikaze au utilizat avioane obișnuite, încărcate cu bombe ; cu alte cuvinte, nu numai avioane de vînătoare, ci și de recunoaștere, bombardiere și hidroavioane. Arătau însă predilecții pentru avionul de vînătoare numit de americani **Zero.** Acesta avea la bord o singură bombă de 250 de kg.

În luptele purtate pentru insula Okinawa, piloții de sacrificiu au folosit, însă, pentru prima oară un aparat nou, special construit pentru ei : bomba reactivă pilotabilă **Oka** (Floare de vișin). În interval de șase luni, industria japoneză a fabricat 755 de bombe pilotabile **Oka-11.** Tipul următor mai perfecționat, **Oka-22,** n-a mai intrat în producție.

Instalația de forță a bombei **Oka-11** era alcătuită din trei motoare care funcționau timp de 8—10 secunde, iar conul de luptă era încărcat cu 750 de kilograme de substanță explozivă. Bomba era transportată la țintă de un bombardier, ancorată sub fuzelaj. Cînd se afla la 20—30 kilometri de țintă, pilotul lua loc în bombă, care se desprindea apoi de avion la 8 000 metri altitudine și zbura cu 370 kilometri pe oră. În ultima porțiune a traseului, pilotul punea în funcțiune motoarele, care propulsau arma ucigătoare cu o viteză ce putea atinge chiar 850 kilometri pe oră. Prin desprinderea de avionul purtător, pilotul se osîndea la moarte sigură, dat fiind că **Oka** nu avea dispozitive de aterizare.

Spre deosebire de avioanele obișnuite de vînătoare, bomba avea în primul rînd o încărcătură explozivă mult mai grea, iar în al doilea rînd o viteză sporită și dimensiuni mai mici. Dar era vulnerabilă în timpul zborului spre țintă la bordul avionului purtător, care avea viteză mică. De aceea, primul raid al unor kamikaze cu bombe **Oka,** din 18 martie 1945, s-a încheiat printr-un eșec total. Un mare grup de bombardiere cu bombe **Oka** a fost reperat de americani la o distanță de circa 200 de kilometri de unitatea de portavioane și 150 de avioane de vînătoare au țîșnit în urmărirea lor. Încete și greoaie, bombardierele nu puteau nici să se depărteze, nici să respingă atacul avioanelor americane. Încercînd să se elibereze de încărcătura primejdioasă, echipajele au aruncat bombele, ai căror piloți nu apucaseră încă să-și ocupe locurile. Dar nici asta nu le-a salvat ; toate avioanele au fost doborîte.

Un alt neajuns al bombelor pilotabile **Oka** era slaba manevrabilitate cînd zburau cu mare viteză. De cele mai multe ori piloții japonezi, insuficient pregătiți, nu nimereau ținta — vapoarele — ci cădeau în apă. La bătălia pentru insula Okinawa au luat parte 74 de bombe pilotabile, dar rezultatele dobîndite n-au fost prea importante : un torpilor american scufundat și patru nave avariate. În schimb, efectul moral al acestei arme a fost extraordinar de puternic. Cînd se aflau în zona de acțiune a aviației japoneze, marinarii americani erau îngroziți.

„Portavioanele sînt de partea cealaltă!"

Lucrarea oficială americană : **„Campaniile războiului în Oceanul Pacific** apreciază astfel invenția infernală a viceamiralului Takidziro Onisi : „Tactica kamikazilor, sinistră dar eficace și extraordinar de practică, în împrejurările date, devenise de fapt singura tactică a japonezilor".

Principala țintă a piloților kamikaze erau portavioanele — cele mai vulnerabile, dar și cele mai puternice nave, care constituiau baza flotei americane. De obicei, cînd ajungeau aproape de țintă, kamikaze zburau la foarte mică înălțime, atingînd aproape valurile, spre a nu fi reperați de instalațiile radar americane. Uneori, însă, se apropiau de navele inamice la o altitudine de șase-șapte kilometri, de unde se năpusteau asupra lor într-un picaj absolut vertical. Deznodămîntul atacului era invariabil același : moartea pe puntea vasului dușman sau în valurile oceanului.

La 25 octombrie 1944, la numai 10 zile după primul zbor al piloților de sacrificiu, o escadrilă alcătuită din 22 de avioane pilotate de kamikaze a scufundat portavionul american **Saint Lô** și a scos din funcțiune alte șase.

Dar operația kamikaze a căpătat cea mai mare amploare în luptele pentru Okinawa. Din 34 de nave scufundate și 368 avariate, 24 și respectiv 164 au căzut victime piloților de sacrificiu. Flota americană nu mai înregistrase astfel de pierderi în nici o altă bătălie din istoria ei.

Deși cele mai multe nave scufundate erau torpiloare, kamikaze nu dispreț uiau, în ultima parte a războiului, nici vasele mici, atacînd la fel de înverșunat și vasele de pază, încît echipajele acestor mici ambarcațiuni [illegible] au cu un umor negru pe punțile lor săgeți mari albe însoțite de inscripția : „Portavioanele sînt de partea cealaltă" !

Portavionul american Bunker-Hill după ce a fost atacat de un kamikaze.

În timpul luptelor pentru Okinawa un avion-kamikaze a căzut pe puntea portavionului **Enterprise.** În urma puternicei explozii, au fost distruse 13 avioane americane. Dar, printr-un miracol, cadavrul pilotului japonez a rămas intact pe punte lîngă resturile mistuite de flăcări ale avionului său. Pe nasturii tunicii era încrustată o floare de vișin — emblema kamikazilor. Americanii care se dădeau în vînt după suvenire au luat nasturii și alte detalii ale îmbrăcămintii.

Comandamentul japonez aprecia în cel mai înalt grad rezultatele obținute de kamikaze. Din cele 9 000 de avioane, pe care le avea la dispoziție spre sfîrșitul războiului, 5 000 au fost afectate unităților kamikaze și urmau să fie dotate cu bombe pilotabile perfecționate. De aceea, americanii se așteptau ca, în cursul proiectatei lor debarcări în Japonia, să piardă circa un milion de oameni.

Dar zdrobirea de către trupele sovietice a armatei din Kwangtung și capitularea Japoniei care a urmat după aceasta au pus capăt planurilor militare ale comandamentului japonez. Amiralul Onisi — inițiatorul tacticii kamikaze — s-a sinucis.

Cu ce rezultate globale s-a soldat operația kamikaze ?

La această operație au participat în total 2 363 de avioane din aviația marinei și aproape tot atîtea din aviația forțelor terestre. Au murit 2530 de piloți din prima categorie și cel puțin tot atîția piloți de sacrificiu din aviația armatei terestre. Cu prețul vieții a peste 5000 de kamikaze au fost scufundate circa 50 și avariate aproape 300 de nave ale inamicului. Kamikaze au avariat 40 și au scufundat trei portavioane americane și engleze. Datorită atacurilor lor, pierderile americanilor în oameni au fost mai mari decît ale piloților de sacrificiu.

După război tactica kamikaze a fost aspru criticată, atît în Japonia cît și în străinătate. Mii de tineri piloți au plătit cu viața aventurismul unor conducători fără scrupule.

I. Șmelev

CINEMA

Claudia Cardinale în „Cortul roşu"

Au trebuit să treacă patruzeci de ani pentru ca o veche străduţă din Tallin să se preschimbe — la indicaţiile regizorului — în King's Bay, micul port din Spitzberg de unde a pornit expediţia celebrului explorator italian Umberto Nobile.

Dar la 19 februarie miracolul s-a produs şi la comanda: „Atenţie, filmăm!", în capitala R.S.S.Estone au început iar să se desfăşoare, de astă dată pentru uzul iubitorilor celei de a şaptea arte, peripeţiile unei drame care, în 1928, a zguduit întreaga lume.

Scenariul este semnat de dramaturgul italian Enrico de Concini, care s-a bucurat de colaborarea regizorului Mihail Kalatozov. Principalul personaj feminin este interpretat de Claudia Cardinale, în rolul Valeriei, logodnica savantului suedez Malmgren a cărui soartă a rămas învăluită în mister. Figura savantului este reînviată sub trăsăturile lui Eduard Marţevici. Alţi interpreţi masculini sînt: Peter Finch, Mario Adorf, Hardy Kruger, lituanienii Donatas Banionis şi Bruno Oja, Nikita Mihalkov, Anatoli Papanov etc.

La Tallin, filmările au durat pînă la începutul lui martie, urmînd ca în cursul verii toată echipa „Cortului roşu" să petreacă timp de trei luni în mările polare, unde vor fi turnate secvenţele legendarei epopei a spărgătorului de gheaţă „Krassin", trimis în ajutorul expediţiei italiene. Cineaştii intenţionează să locuiască pe spărgătorul de gheaţă ce va croi drum vasului care va ţine în film locul lui „Krassin". Echipa va avea, de asemenea, la dispoziţia ei un elicopter şi un avion.

Alte filmări de exterioare, care vor dura pînă în decembrie, vor fi făcute în împrejurimile Moscovei, pe ţărmul Golfului Finic şi la Roma.

O dificultate care va da multă bătaie de cap realizatorilor: întreg filmul, în afară de partea rusească, va fi vorbit în englezeşte, apoi dublat în ruseşte şi italiană.

Claudia Cardinale fotografiată vara trecută în pădurea de mesteceni de lîngă Moscova

Granada, Granada, Granada mea...

Pe ecranele sovietice rulează un nou film documentar din categoria ilustrată cu atîta strălucire de „Fascismul obişnuit" al lui Mihail Romm: „Granada, Granada, Granada mea...", operă a unui cunoscut cineast, Roman Karmen, şi a unui cunoscut scriitor, Konstantin Simonov.

Evocînd evenimentele tragice care au zguduit Spania acum trei decenii, autorii au abordat o temă apropiată lor. Fiindcă nici unul, nici altul n-au rămas niciodată de-o parte de zbuciumul istoriei. De aproape patru decenii Roman Karmen colindă lumea cu camera de luat vederi, fiind întotdeauna prezent acolo unde se petrec fapte care lasă amprente de neşters pe epoca noastră. Konstantin Simonov este şi el un călător la fel de neobosit pe drumurile istoriei, martor pasionat, gata în orice clipă să se transforme în acuzator sau în apărător.

În vara lui 1966 au plecat amîndoi în Spania, Simonov pentru prima oară, Karmen după treizeci de ani de la data cînd a trecut frontiera spaniolă ca luptător cu aparatul de filmat, imortalizînd eroismul unui popor dornic de libertate şi democraţie. Al treilea însoţitor era memoria. Pe pămîntul Spaniei, ei au mers pe urmele evenimentelor, au revăzut, în noua lor înfăţişare, decorurile dramei din 1936, şi-au confruntat amintirile şi sentimentele cu realitatea de azi.

Rezultatul este un poem cinematografic, o evocare poetică la persoana întîia plural a unor fapte şi întîmplări care nu şi-au pierdut actualitatea. Pornind de la ele, Roman Karmen şi Konstantin Simonov au transformat cronica istorică în publicistică pasionată pe temele cele mai arzătoare ale vieţii omului contemporan.

Spania lui Karmen şi Simonov este o Spanie învingătoare, învingătoare în ciuda înfrîngerii la care au condamnat-o puterile străine.

INTERVIU

Cu două păpuşi, un căţel, un dulap, un cactus şi altele

Artistele de estradă Maria Donskaia şi fiica ei Jenea Donskaia sînt ventriloce. Le-am văzut întîi pe scenă, discutînd cu două păpuşi originale — un pitic bătrîn, sclerozat şi un năzdrăvan de băieţel ochios — şi cu căţeluşa urechiată Diana, care vorbeşte o englezească de invidiat. Cu bună ştiinţă nu l-am pus pe discutînd în ghilimele, întrucît chiar şi pentru spectatorii din primele rînduri de la parter scurta scenetă de cincisprezece minute a fost o discuţie în toată puterea cuvîntului. A doua zi m-am înfiinţat acasă la artiste şi, după ce m-am prezentat, le-am rugat să-mi explice „mecanismul" ventriloociei.

— Nu pot să sufăr acest cuvînt, care denaturează esenţa artei noastre — mi-a răspuns Donskaia senior. **Nu vorvim din burtă — cum indică etimologia termenului, ci cu ajutorul coardelor vocale, dar respirînd într-un anumit fel. Asta-i tot.**

— Grozav aş vrea să văd de aproape cum se face „asta-i tot"!

— Puteţi auzi — a zîmbit Maria Donskaia — **dar de văzut n-o să vedeţi nimic, chiar dacă v-aţi uita la mine de la numai un centimetru distanţă. De ce? Fiindcă atunci cînd trec pe „sistemul" ventriloc nu mă mai folosesc de muşchii gurii, obrajilor şi în genere de muşchi faciali, în sensul în care ne-am obişnuit cu toţii să-i folosim, ci pentru frînarea mişcării buzelor, pentru imobilizarea întregii regiuni bucale.**

Maria Donskaia s-a apropiet de dulap şi, întorcîndu-se cu faţa spre mine, a bătut în uşă.

— Cine-i? am auzit din dulap o voce

— Eu sînt, moş Fedia, Maria. Cum te simţi?

— Binişor. Dar tu? Ai oaspeţi?

— Da, a venit un ziarist care se interesează de ventrilocie.

În timpul dialogului cu moş Fedia din dulap n-am scăpat din ochi faţa artistei, străduindu-mă să prind clipele cînd vorbea pentru bătrîn. Dar vai, n-am putut să văd nimic! Ba chiar mi s-a părut că buzele îi erau strîns lipite, deşi artista mi-a explicat după aceea că trebuie să existe neapărat o mică distanţă între ele.

— Acum sper că aţi înţeles cum stau lucrurile.

— Sigur că nu!

— Atunci am să repet. Am să vorbesc cu cactusul. Simt că vrea să-mi facă nişte reproşuri.

— Vreau! În primul rînd, azi nu m-ai udat, în al doilea rînd, m-ai aşezat chiar lîngă fereastră. Pot să răcesc!

Scena era admirabilă, jurai că vorbeşte cactusul, dar... tot n-am priceput nimic!

— Spuneţi-mi, ventrilocia se poate învăţa? Nu-mi puteţi totuşi arăta cum faceţi?

— Nu. Poţi arăta cum se brodează, cum se tricotează, cum se coase un nasture, cum să faci un pas de balet sau să schiezi. Dar cum să vorbeşti în locul unei căni, în locul unei păpuşi sau al unei flori — nu. Omul devine ventriloc singur, fără nici un ajutor din afară. Cum să-ţi arăt coardele vocale care stau unde stau, cînd vorbesc cu gura închisă? Tatăl meu, care a avut o carieră artistică de peste jumătate de secol, ne spunea mereu: „Încercaţi să învăţaţi singuri, eu nu vă pot ajuta cu nimic". Am fost trei fraţi, dar numai eu am reuşit. Acelaşi lucru îl spun şi eu fiicei mele. Şi, slavă Domnului, treaba merge strună.

— Spuneţi-mi, e greu să vorbeşti pentru o păpuşă, un căţel, un dulap? Mă refer la efortul fizic.

— Foarte! O conversaţie de zece minute îl costă pe ventriloc cît ore întregi de vorbire normală. Cîndva, cînd ieşea pe scenă, tatăl meu era în stare să poarte o discuţie animată cu doisprezece parteneri — fără pauze, fără să-şi tragă sufletul, dintr-o singură respiraţie.

— Ce înseamnă dintr-o singură respiraţie?

— Înseamnă că ventrilocul, introducînd în plămîni cantitatea de aer necesară, trebuie să ştie să o consume atît pentru întrebarea lui, cît şi pentru „răspunsul" partenerului imaginat. Dar apropo de imaginaţie. Şi ea face parte din „secretele" profesionale ale ventrilocilor. Noi trebuie să ni-i imaginăm vii pe interlocutorii noştri, să găsim pentru ei tonul şi vocea potrivită cu „firea", cu înfăţişarea lor, trebuie să ştim să ne contopim cu această lume plăsmuită. Altfel nu putem fi actori buni şi nu putem da publicului o iluzie desăvîrşită.

Şi încă ceva. Ştim încă prea puţin despre posibilităţile organismului nostru, iar neîncrederea noastră tradiţională în virtuţile ascunse ale corpului omenesc ne face să socotim multe fenomene ca „supranaturale".

De ce consideră fiziologii că laringele este o regiune pe care nu o putem dirija! Ventrilocii demonstrează exact contrariul. Păcat că laringologii nu se interesează de arta noastră. Poate că observaţiile lor ar sugera metode principial noi de tratament şi profilaxie a multor boli de gît şi ale aparatului vorbirii. Eu nu-mi amintesc să mă fi durut vreodată gîtul, chiar cînd am fost serios bolnavă de gripă.

...Mi-am luat rămas bun de la Maria Donskaia, mulţumindu-i călduros.

— Mai treceţi pe la noi — m-a invitat ea.

— Dar să daţi în prealabil un telefon. S-ar putea să nu fiu acasă — a intervenit moş Fedia din dulap.

— Cum e afară, frig? — s-a interesat cochetă căţeluşa Diana învîrtindu-se jucăuşă în vestibul.

— Nu prea, — i-am răspuns, luîndu-mi paltonul din cuier.

— Mănuşile sînt sub oglindă — mi-a atras atenţia cuierul cu o voce de bas.

V. Safonov

PORTRET

Tot şi nimic despre Liudmila Maxakova

Liudmila Maxakova a venit pe ecran cu un destin misterios. Despre Nina, personajul ei de debut din filmul lui Ciuhrai „A fost odată un moş şi o babă", am ştiut tot şi nimic. Personajul avea o atît de puternică nevoie de fericire încît infirma categoriile morale general admise: Ninei i se părea mai imoral să fie nefericită alături de soţul ei, decît să-şi caute împlinirea în afara cadrului conjugal. Concepută iniţial dintr-o ţesătură foarte complexă, eroina a beneficiat de aportul actriţei, al cărei joc „pe verticală" i-a dat şi mai multă adîncime.

Numele Liudmilei Maxakova a fost „adoptat". S-au făcut aprecieri, caracterizări, determinări. Ştim tot despre Maxakova — spuneau în subtext criticii. Are vocaţia cutărui tip de roluri, un temperament aşa şi pe dincolo, forţă dramatică etc. Dar Nina a plecat şi a venit Tania Ogneva, eroina noului film al actriţei, „Ziua Tatianei". Tania (personajul a existat) a fost una dintre primele comsomoliste, fremătînd de presimţirea vieţii noi care se apropia şi gata să şi-o sacrifice pe a ei în numele acestui ideal. În caracterul Taniei, Liudmila Maxakova a împăcat extreme oarecum incompatibile: un temperament de luptătoare revoluţionară şi naivitate feciorelnică, dezvăluind calităţi interpretative care nu se încadrau în nici una din categoriile stabilite de critică după debut.

Pe urmă a plecat şi Tania şi a venit Sophie Krause, telegrafistă a unui centru de spionaj fascist în filmul „Operaţia Saturn". Îndrăgostindu-se de un om pe care n-are dreptul să-l iubească — un ofiţer sovietic —, Sophie găseşte puterea să înfrîngă toate piedicile care o despart de dragostea ei.

Aceste trei eroine n-au aproape nimic comun. Iar actriţa le-a interpretat pe fiecare în alt fel. Aşa încît critica a trebuit să spună ca şi despre Nina:

— Despre Liudmila Maxakova ştim tot şi nimic.

FIZIOLOGIE

Secretul culegătoarelor de alge

Ideea de a folosi algele ca aliment nu s-a născut în ultimele decade, de cînd se caută activ noi surse de hrană. Ea este aplicată de peste 1500 de ani în sudul Japoniei, unde oceanul, bogat în asemenea plante şi în scoici este mai darnic decît solul. Recolta submarină cade predominant în sarcina femeilor, al căror organism s-a dovedit mai adaptabil la scufundări. Descoperiri arheologice au demonstrat că această meserie este practicată dinainte de secolul IV şi că s-a născut probabil pe insula Cheju. La origine, scopul ei poate că a fost culegerea perlelor, dar astăzi se limitează la procurarea hranei. În prezent există 30 000 de „ama" (termenul local pentru scufundătoare), care lucrează toată viaţa : încep la 11 — 12 ani în ape puţin adînci şi continuă chiar pînă la 65 de ani. Nu-şi întrerup activitatea nici în timpul sarcinii iar după aceea îşi alăptează copiii în pauze. Uneori ajung la 24 m sub apă şi-şi pot ţine respiraţia pînă la 2 minute. Aceste performanţe au trezit interesul fiziologilor care s-au străduit să afle dacă adaptarea la mediul acvatic se datorează antrenamentului sau eredităţii şi ce deosebire există între ama (socotite cei mai buni scufundători din lume) şi femeile care efectuează alte munci.

Există două feluri de ama : *cochido*, care lucrează singure şi *funado*, care au un ajutor. Primele se sprijină la suprafaţă pe o mică plută, de care este prinsă şi plasa în care îşi pun recolta, inspiră adînc de cîteva ori, apoi înoată pînă la 4—5—6 m adîncime, culeg ce găsesc la îndemînă şi se reîntorc la suprafaţă. Întregul ciclu durează aproape un minut : 30 secunde se odihnesc şi inspiră, 5 secunde coboară, 15 lucrează pe fund şi în 5 secunde se înapoiază. Funado reduc efortul înotului lăsîndu-se antrenate la fund de o greutate de circa 14 kg şi trase la suprafaţă cu o frînghie de ajutoarele aflate în barcă (de obicei soţii lor). În felul acesta, ele coboară şi urcă mai repede şi consumă mai puţin oxigen, putînd plonja mai adînc (18—24 m) şi petrec 30 secunde pe fund. În total randamentul este însă acelaşi în ambele sisteme : cochido se scufundă de 60 de ori pe oră iar funado de 30 de ori, ceea ce face ca timpul de cules să fie identic ; avantajul de a ajunge în locuri mai greu accesibile este anihilat de necesitatea unei bărci şi a unui ajutor.

Vara, ama lucrează de obicei patru ore pe zi : trei reprize a cîte 40 minute cu pauze lungi între ele, iarna numai una-două reprize a cîte 25 min. Sînt îmbrăcate foarte sumar chiar pe frig şi singurul lor accesoriu modern este masca. Încă din secolul trecut adoptaseră ochelarii pentru a-şi asigura o bună vizibilitate.

Înainte de a se scufunda, ama îşi „hiperventilează" plămînii timp 5—10 secunde pentru a îndepărta cît mai mult bioxid de carbon din sînge, apoi inspiră încă o dată adînc şi plonjează. Analiza probelor de aer recoltate în diversele faze ale scufundării a arătat că la început aerul din plămînii amei conţine mai mult oxigen şi mai puţin bioxid de carbon decît la o persoană obişnuită în stare de repaus. La fund procentajul acestor gaze scade, dar presiunea lor rămîne de ajuns de ridicată (din cauza reducerii volumului plămînilor în urma comprimării de către apă) pentru ca ele să mai fie absorbite în sînge. Pe drumul de întoarcere la suprafaţă plămînii sînt decomprimaţi ; presiunea gazelor din alveole scade brutal, bioxidul de carbon se reîntoarce şi se acumulează în plămîni, iar sîngele nu se mai poate aproviziona cu oxigen. Accentuarea lipsei de oxigen din ţesuturi în cursul revenirii la suprafaţă explică moartea multor scufundători sportivi. Ama sînt însă prudente ; ele cunosc din experienţă limitele securităţii, mulţumindu-se cu scufundări de scurtă durată, pe care le pot repeta de multe ori.

Cercetările făcute par a confirma că ama nu moştenesc o constituţie specială. Prin antrenament, orice fată poate deveni o scufundătoare la fel de bună ca fiica unei ame. Antrenamentul vizează mai cu seamă obţinerea unei „capacităţi vitale" mari, adică a volumului de aer inspirat dintr-o dată în plămîni după o expiraţie completă ; aceasta se realizează prin dezvoltarea muşchilor care participă la inspiraţie şi care se opun totodată comprimării excesive a toracelui în apă. În al doilea rînd, organismul trebuie învăţat să-şi păstreze cu grijă oxigenul din sînge. Unele păsări şi mamifere au un mecanism care le permite să nu-şi mai aprovizioneze cu sînge decît organele vitale şi să-l economisească pe cel destinat în mod normal rinichilor şi muşchilor scheletului. Inima îşi încetineşte deci ritmul şi animalul îşi prelungeşte şederea sub apă. Înregistrări electrocardiografice au arătat că inima amei bate ceva mai repede în timpul hiperventilaţiei şi îşi încetineşte treptat bătaia în timpul scufundării şi lucrului la fund, fenomen care nu se constată şi la persoanele care-şi ţin răsuflarea pe uscat.

După o recoltă bună...

Determinările efectuate în toate anotimpurile au arătat că ama pierd în medie 1000 kcal pe zi, adică mai mult decît oricare alt grup de oameni studiat pînă în prezent. De aceea mănîncă mai mult decît concetăţenele lor cu alte meserii (3000 faţă de 2000 kcal). Era însă interesant de văzut dacă scufundătoarele posedă un sistem propriu de apărare contra frigului. În mod cu totul neaşteptat s-a constatat că în timpul iernii au metabolismul bazal crescut, fenomen întîlnit numai la eschimoşi (la aceştia însă nu din cauza frigului, ci a cantităţii mari de proteine consumate). În felul acesta s-a ridicat o problemă interesantă şi neelucidată încă : expunerea la frig creşte sau nu activitatea glandei tiroide ?

Cealaltă faţă a apărării corpului de frig o constituie izolarea termică şi în această privinţă rolul cel mai important îl joacă stratul de grăsime de sub piele. Aşa se explică de ce în Japonia profesiunea de scufundător este mai răspîndită printre femei care sînt mai bine înzestrate din acest punct de vedere. Din experienţe efectuate în bazine a rezultat că ama posedă trei particularităţi : la un strat de grăsime identic pierd în apă mai puţină căldură decît nescufundătoarele, suportă temperaturi mai joase fără să tremure, iarna grăsimea subcutană li se reduce la jumătate, dar îşi păstrează capacitatea de izolare.

ştiinţa

PARAPSIHOLOGIE CIBERNETICĂ

La distanţă, emoţii neplăcute

Cu telepatia se întîmplă ca şi cu calomnia dintr-o cunoscută replică a unui personaj de comedie : oricît s-ar vorbi, întotdeauna mai rămîne ceva de spus. Poate pentru că, reintrată în atenţia oamenilor de ştiinţă după o perioadă de dizgraţie, telepatia pare dispusă să facă unele mărturisiri despre ea însăşi, continuînd, totuşi, să rămînă o necunoscută.

Aşadar, o nouă serie de şedinţe telepatice, de data aceasta cu participarea unor experţi în parapsihologie tehnică, fiziologi şi fizicieni din U.R.S.S. Specialiştii amintiţi s-au ocupat, pe de o parte, de controlul celor două personaje principale ale experienţelor, inductorul (cel care transmite) şi receptorul (cel care recepţionează), aflate la o distanţă respectabilă unul de celălalt. Controlul prevedea înregistrarea riguroasă a activităţii lor cardiace, cerebrale, musculare, pulmonare, precum şi a aşa-numitei tremograme, investigaţie realizată, cu ajutorul unui aparat de construcţie proprie, de dr. docent G. Sergheev şi care furnizează date obiective despre starea generală a organismului uman : despre caracterul excitaţiei sistemului nervos central, stabilitatea ritmurilor fiziologice etc. Pe de altă parte, avînd la dispoziţie calculatoare electronice, grupul de specialişti nu s-a mulţumit să constate reuşita sau eşecul percepţiei unui obiect, ci a putut să obţină şi să prelucreze, cu o minuţiozitate matematică, cele mai fine reacţii ale participanţilor.

Cum se poate constata, de exemplu, momentul exact cînd subiectul recepţionează cele transmise de partenerul lui de la distanţă ? Nu prin confirmarea de către receptor, după cum s-ar putea crede ci, cum au arătat recentele experienţe ale specialiştilor sovietici, aparatele pot detecta acest moment cu 3—4 secunde — iar uneori chiar cu 10—12 secunde — înaintea confirmării lui prin viu grai, înregistrînd, totodată, şi modificări survenite simultan în ritmul cardiac al celor doi subiecţi în timpul emisiei-recepţiei.

În ce priveşte datele tremogramei, ele au confirmat că în cursul şedinţelor de telepatie receptorul e puternic influenţat de inductor. Mai exact : în regimul de activitate a sistemului nervos central al celui ce recepţionează emisia se fac simţite caracterele activităţii cerebrale specifice celui ce transmite. Constatarea se referă în primul rînd la transmiterea stărilor emotive. Dar şi aici intervine una din necunoscutele telepatiei. Eduard Naumov, conducătorul secţiei de parapsihologie tehnică din Moscova, relatează că pînă în momentul de faţă telepaţii au reuşit doar transmiterea senzaţiilor şi emoţiilor negative : frica, durerea, lipsa de aer. Încercările de acest fel, specifică E. Naumov, reuşesc în 85,3 din cazuri şi pot fi detectate de aparatura electronică.

Studiind activitatea psihică, starea de încordare şi concentrare a celor doi participanţi la aceste experienţe telepatice. cercetătorii au putut analiza şi verifica experimental emisiunea de unde caracteristice unui anumit nivel de excitare. Ei au pornit de la constatarea că în scoarţa emisferelor cerebrale energia electrică e distribuită neuniform şi au ajuns la concluzia că acest fenomen poate fi folosit atît pentru determinarea gradului de oboseală în procesul muncii intelectuale intense, cît şi pentru depistarea îmbolnăvirilor organice ale scoarţei cerebrale. În acest scop, au fost construite dispozitive care recepţionează radiaţiile creierului pînă la o distanţă de doi metri. Este un pas înainte în cunoaşterea posibilităţilor psihicului uman.

(După A.P.N.)

microscop

De ce plîng animalele ?

Nu de mult, echipajul balenierei sovietice „Pinguin" a „pescuit" o uriaşă broască ţestoasă de mare, de vreo sută cincizeci de kilograme. Vestea capturii a stîrnit mare însufleţire pe vas, întrucît supa de broască ţestoasă este extrem de gustoasă.

Dar cînd marinarii se pregăteau să trimită prada la bucătărie, unul din ei a observat uluit : — „Ia uitaţi-vă, băieţi, plînge !" Şi, într-adevăr, broasca plîngea cu lacrimi grele. Echipajul a fost cuprins de milă şi a aruncat-o înapoi în ocean.

Fără voia ei, broasca îi înşelase însă. Nu plînsese de disperare. Ci pentru ca să se debaraseze de excesul de săruri.

De altfel şi alte animale „plîng" pentru acelaşi motiv: şerpii de mare, şopîrlele, crocodilii. Cu alte cuvinte, lacrimi de crocodil !

Ca şi broasca ţestoasă de mare, aceste animale au nişte glande speciale care servesc la evacuarea excesurilor de săruri care se formează în organismul lor.

Şi mamiferele plîng : maimuţele, însă, urlă fără să plîngă, întrucît nu au glande lacrimale.

Aşadar, de ce plîng animalele ? De durere, din pricina iritării ochilor, iar uneori chiar şi aşteptarea hranei le smulge lacrimi.

Toaleta unei elegante sarmate

Studenţii Institutului pedagogic din Ural au găsit în stepa ţinutului lor mormîntul unei tinere femei sarmate care a trăit acum circa 2 000 de ani. Obiectele aflate în mormînt arată, fără nici o îndoială, că defuncta ştia să se îmbrace.

Vînătorul de invenţii

A fost îngropată într-o somptuoasă rochie de mătase împodobită cu motive (pajuri) de aur, cu o broşă de bronz în formă de romb şi mai multe coliere cu boabe de sticlă şi de chihlimbar.

Eleganta poseda, de asemenea, o oglindă dintr-un aliaj de metale neferoase şi un recipient lustruit — pentru îndeletniciri cosmetice, după cît se crede.

O inimă ascultată prin satelit

Experienţa a fost realizată cu prilejul ultimului congres de electronică medicală. E adevărat că şi pînă atunci se mai trasmiseră prin spaţiu date medicale din Europa în America şi invers. Originalitatea experienţei amintite constă însă în tratarea ei integral electronică. Electrocardiograma a fost pusă în cod automat, în Franţa, pe măsură ce era realizată, apoi emisă către un satelit artificial, care a transmis-o către un centru spaţial american, iar de acolo comunicată telefonic serviciului de cardiologie al unui spital din Washington. La spital, o maşină electronică de calcul a analizat-o instantaneu prin referinţă la memoria stocată a întregii simptomatologii electronice, după care diagnosticul a făcut drumul invers.

Evident, n-a fost vorba decît de o experienţă izolată, dar optimiştii cred că pot vedea în ea germenii unei viitoare organizaţii mondiale de telediagnostic electronic prin relee spaţiale.

Poșta medicului

Gh. RĂDULESCU — Rm. Vîlcea : Sigur că puteți lua „întăritoare". Vă recomandăm Viplex 3/zi, Tonozit 3 zi, Hecogen 3 lgte/zi și eventual o cură de Remineron 3 lgte zi. În rest, considerăm că vă „țineți" bine.

F.G.B. — București ; Z.B. — Zorleni-Bîrlad ; P. M. — Craiova ; Tulburările despre care ne scrieți pot fi înlăturate prin cîteva cure de Folcisteină, serii de 15 injecții cu pauză de 5 zile între serii (cel puțin 4—5 cure), asociate cu Madiol 6 cpr/zi și Napoton 1 drajeu+Bromoval 2 tab. cu 1—2 ore înainte de momentul oportun.

CONSTANTINESCU P. — Constanța : 1) Citiți sfaturile date mai sus sub F.G.B. — București (și ceilalți). 2) Gerovitalul nu poate fi în nici un caz de vină !

VIRGIL CONSTANT — Slobozia : Folcisteina este un agent chimioterapic nehormonal, foarte activ în dereglări hormonale : astenie sexuală și prostatită cronică la bărbați, amenoree și tulburări de climacterium, alopecie (căderea părului), sclerodermie, migrene.

ING. PUIU B. — Brașov : Nu răspundem decît prin revistă. Vă sfătuim să vă adresați Spitalului Nr. 9 Șoseauau Berceni 10 București, Serv. neuro-chirurgie.

AL. NEACȘU — Sinaia : Nu răspundem decît pe această cale. Asemenea operații se fac și la noi în țară. Pentru amănunte puteți să vă adresați Spitalului de chirurgie plastică și reparatorie, str. Arh. Mincu 7, București.

WEBER CRISTOFOR — București : Este vorba de un sindrom astenic accentuat pentru care vă recomandăm să consultați un medic specialist neuro-psihiatru, eventual la o policlinică specială din Capitală.

SIMEREANU N. — Mureșenii Tazlăului : 1) Un regim alimentar care să evite alimentele incriminate este totuși necesar, fiind vorba probabil de o **insuficiență pancreatică.** Luați după mese Festal 1—2 drajeuri de 3 ori pe zi fără a le sfărîma sau în lipsă Triferment (Trizim). 2)... Lăsați fiziologia să-și satisfacă cerințele ! 3) Folosiți următoarea soluție periodic (10—15 zile lunar) Rp. Sol. Sulfatiazol 5 cm³+Hidrocortizon 3 fiole+Ser fiziologic 10 cm³, D.S. pentru ochi de 3 ori pe zi 3—5 picături în fiecare ochi. 4). Am mai publicat articole despre nocivitatea preparării alimentelor cu grăsimi prăjite. Vom mai reveni.

CLITEMNESTRA — București : Este bine că vă considerați „fetiță" la cei 16 ani pe care îi aveți și scrisoarea dv. caldă, sinceră ne-a impresionat plăcut. Fenomenele care vă necăjesc sînt inerente vîrstei și vor dispare o dată cu maturizarea. Vă recomandăm exerciții fizice ca acelea descrise în lucrarea „Cultura fizică și sănătatea" de dr. I. Drăgan (Editura Medicală) la capitolul mișcări de trunchi.

DR. POP GHEORGHE — Baia Mare : Nu avem asemenea adrese. Regretăm.

ZICUȚA — Cluj : Am publicat în ultimul timp destule articole care se adresează viitoarelor mame, inclusiv cu privire la **alimentația în perioada gravidității.** Cercetați colecția revistei. În librării au apărut recent o serie de cărți pe această temă, dintre care vă recomandăm : „Sfaturi pentru tinerele mame" de dr. D. Caimacan și „Sfaturile medicului de copii" de dr. G. Vasiliu și dr. V. Ioan.

O. DENIS — Gura Humorului : Vă mulțumim pentru interesul arătat rubricii noastre. 1) **Coada calului** (Equisetum arvense) poate avea un efect favorabil și în hemoroizi ; tratamentul merită experimentat. Cercetări făcute la noi în țară de Lia Sommer și colaboratorii ei au arătat că această plantă conține un ulei volatil cu importante proprietăți antimicrobiene, care l-ar putea face utilizabil chiar în infecțiile rezistente la antibiotice. 2) În **etiologia aterosclerozei** au intervenit elemente noi, după cum ați văzut (poate) și în articolul pe această temă publicat de noi mai de mult. Oricum, grăsimile, mai ales cele animale, trebuie suprimate sau reduse. Rămîne în schimb valabilă consumarea uleiului de porumb. 3) Ne interesează rețeta cu ceapă.

P.A. — București : 1) Tulburările pe care le aveți sînt desigur datorite **gastritei** (regurgitații acide etc.), dar trebuie investigat și ficatul pentru a vedea care este partea sa de vină. Reveniți după analize (probe de disproteinemie, colecistografie etc.) 2) Faceți cîteva injecții cu Testolent, 1 fiolă la 25 zile i.m.

RODICA BUJOR — Botoșani : Nu este cumva cazul unei intervenții chirurgicale ? Un examen ginecologic competent ar lămuri problema. În trichomoniază, în afară de tratamentele pe care le-ați făcut, nu a mai apărut nimic nou.

POPESCU GHEORGHE — Craiova : Ce diagnostic vi s-a pus ? Fiind vorba de o boală dermatologică, prin excelență „vizibilă", nu vă putem ajuta de la distanță. Poate ar fi utilă o nouă internare la Clinica dermatologică a Spitalului Colentina, Șos. Ștefan cel Mare 21, București.

ENACHE ALEX. — București : Vinul poate fi agreabil, dar dacă nu-l suportați, nu e nimic de făcut. Înlocuiți-l cu citro, suc de roșii sau Pepsi-Cola.

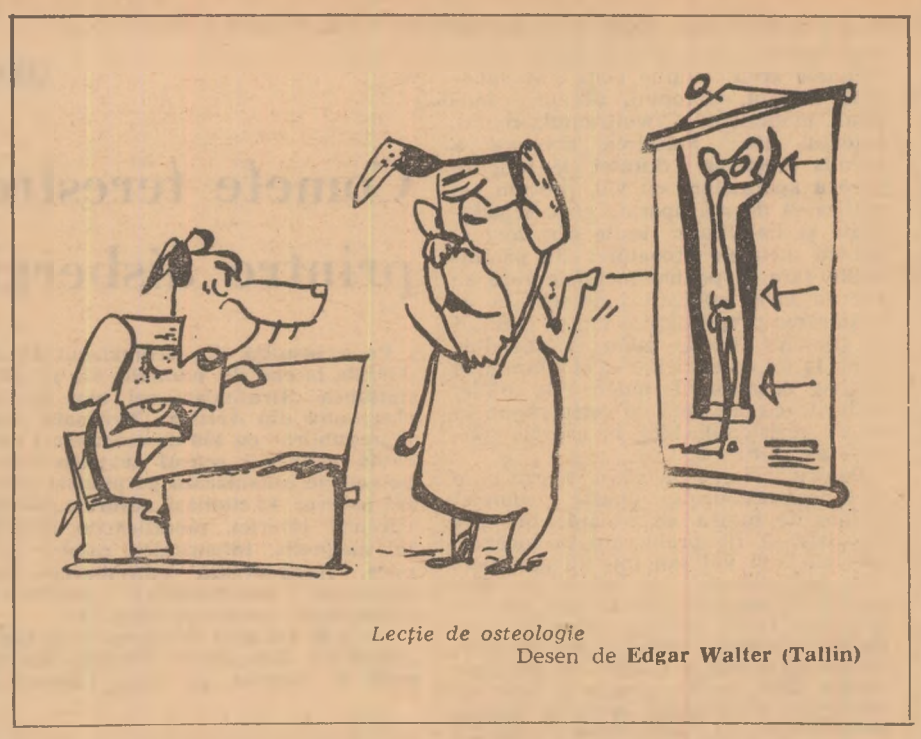

Lecție de osteologie
Desen de **Edgar Walter (Tallin)**

NOUTĂȚI

Noi cercetări în domeniul cancerului

Cercetări recente sînt pe cale de a demonstra că omul este purtător, adeseori încă de la nașterea sa, al unor virusuri susceptibile de a provoca cancerul. Dar în același timp organismul său produce și anticorpii capabili să anihileze efectul cancerigen al acestor virusuri.

Pentru a stimula formarea de anticorpi și a determina în felul acesta gradul de imunitate a organismului împotriva cancerului, cercetătorii au luat celule canceroase de la bolnavi, pe care le-au cultivat apoi în laborator. Experiențele au fost făcute cu virusurile prezente în celulele canceroase din boala lui Hodgkin (cancer al țesutului limfatic) sau din leucemia mieloidă, considerat, drept cancere provocate de virusuri.

S-a dedus astfel că un individ a fost contaminat de virusul respectiv atunci cînd în sîngele luat au fost găsiți anticorpi împotriva unuia din aceste virusuri. S-a mai constatat, de asemenea, că imunitatea furnizată de acești anticorpi nu este definitivă, nivelul anticorpilor variind în cursul vieții. După date statistice, peste 50 la sută din copiii noi-născuți posedă anticorpi, moșteniți probabil de la sîngele mamei lor, dar după circa trei luni acești anticorpi dispar. După un timp, producția de anticorpi specifici sporește, pentru a atinge pragul cel mai înalt între 11—20 de ani. După 20 de ani anticorpii încep din nou să scadă, se reduc mult la persoanele peste 60 de ani și dispar total la vîrsta de 80 de ani.

Semnificativ este și faptul că producția de anticorpi organici atinge nivelul cel mai redus la cele două extreme ale vieții, în copilărie și la bătrînețe, vîrste — de altfel — la care cancerul sîngelui (leucemia) se întîlnește cel mai frecvent.

Cercetările, care continuă, caută să determine cu certitudine cîteva fenomene importante și anume : 1) Dacă, într-adevăr, cancerele sînt provocate de ulcere ; 2) Dacă omul, acolo unde se află, este expus contaminării cu aceste virusuri sau le poartă în el de la naștere ; 3) Dacă organismul majorității indivizilor izbutește să prevină cancerul datorită rezistenței sale individuale, adică producției de anticorpi ; 4) Dacă cancerul se dezvoltă mai frecvent în cursul perioadelor cînd imunitatea este mai redusă, datorită faptului că organismul sau nu mai poate produce de loc sau produce în cantități reduse anticorpii bolii canceroase.

Pentru depistarea cît mai precoce a cancerului glandei mamare (cancerul sînului) se utilizează actualmente o nouă metodă combinată de *mamografie* și termografie.

Prin mamografie se stabilesc, cu ajutorul razelor X, dimensiunile comparative ale venelor ambelor glande mamare. În cazul cînd venele unei glande sînt foarte dilatate, aceasta poate fi un semn de boală canceroasă.

Cu ajutorul termografiei se stabilește zona cu temperatură ridicată, semn de asemenea caracteristic pentru existența unui țesut canceros.

În aplicarea acestei metode combinate se acordă o atenție deosebită descoperirii precoce a neoformațiilor suspecte de cancer, care sînt prea mici pentru a putea fi palpate sau care nu pot fi detectate numai cu ajutorul termografiei, întrucît sînt mascate de țesutul înconjurător sănătos

Medicus

URGENȚE

Durerile toracice și precordiale

Prin intensitatea lor excepțională, durerile toracice și precordiale constituie adeseori urgențe medicale în fața cărora, pînă la sosirea medicului sau a Salvării, trebuie să aplicăm un tratament calmant corespunzător.

Cauzele care provoacă aceste dureri pot ține de felurite boli. Pneumotoraxul spontan, embolia pulmonară, hernia diafragmatică, angina de piept, infarctul miocardic — iată numai cîteva dintre cele mai frecvente cauze ale durerilor toracice și precordiale. Dacă intensitatea durerii este mai scăzută și se manifestă treptat, cauza ei trebuie căutată într-o pleurezie uscată sau umedă, o pericardită, o nevralgie intercostală, o afecțiune a coloanei vertebrale (spondiloză) care poate provoca durerea toracică sau precordială prin iradiere.

Indiferent însă de diagnosticul afecțiunii cauzale, primul lucru pe care trebuie să-l facem este să impunem bolnavului repaus și imobilizarea absolută la pat pînă la venirea medicului. Bolnavul va fi dezbrăcat pasiv, fără ca el să depună vreun efort, eventual prin ruperea sau tăierea hainelor. El nu se va mai ridica și nu se va mișca nici măcar pentru necesitățile fiziologice elementare (care se vor face lungit, pe ploscă) și nici nu va fi întors în pat. Poziția poate fi ușor ridicată, semișezîndă, pe perne, deoarece favorizează circulația și respirația. Se va crea o atmosferă de calm total ; în cameră se vor asigura o căldură potrivită, aer curat, lumină și liniște. Pînă la venirea medicului se poate administra un antinevralgic obișnuit (de tipul aspirinei, piramidonului sau sirenonului), eventual un sedativ (bromoval, luminal). Dacă bolnavul nu are scaun i se va face o clismă cu multă prudență (Nu se vor administra purgative !). Alimentația va fi numai lichidă și dată cu lingura : compoturi, ceaiuri, supe slabe de zarzavat sau de pasăre.

Fără să exagerăm sau să exteriorizăm îngrijorarea noastră, care poate exercita o influență negativă asupra moralului bolnavului, fără a ne substituim medicului, singurul care poate hotărî asupra unui tratament complex, în funcție de diagnosticul afecțiunii cauzale, trebuie să asigurăm mijloacele care să mențină bolnavul în viață pînă la sosirea specialistului.

Dr. Z. Salinov

E BINE SĂ ȘTIM

Oul nu mărește colesterina

Este foarte răspîndită prejudecata că ouăle de găină, consumate în cantități mari ar crește nivelul colesterinei în sînge, contribuind astfel la sporirea procentului de infarcte miocardice. Această părere este acum combătută cu argumente convingătoare de specialiștii în probleme de igienă a alimentației. Pe baza unor îndelungate și complexe experiențe pe oameni și animale, ei demonstrează că nu există deosebiri în ce privește conținutul în colesterină al sîngelui între oamenii care consumă alimente sărace în colesterină și cei care consumă trei-patru ouă pe zi.

De teama bolilor de inimă și a hipercolesterolemiei mulți oameni elimină astfel în mod nejustificat consumul zilnic de ouă din alimentația lor. Or, dimpotrivă, pe lîngă marea sa valoare nutritivă oul este ușor digerabil, solicitînd mai puțin intestinele, ceea ce îl face să fie un aliment de bază în dietetica celor care duc o viață sedentară.

Operație pentru redarea auzului

O nouă metodă chirurgicală pentru restabilirea auzului a fost experimentată cu succes de medicii sovietici Nikolai Preobrajenski, laureat al premiului Lenin, Boris Smirnov și Iuri Ulianov din Moscova.

Durata operației, care în trecut era de 2—3 ore, a fost scurtată de patru ori, auzul restabilindu-se treptat cam la 10 zile după operație, fără nici un fel de efecte secundare negative. Operația de restabilire a auzului era de cele mai multe ori legată de scăriță — cel mai mic os al organismului uman (avînd înălțimea de 4 mm și lățimea de 1,5 mm). Or, medicii sovietici au realizat din teflon (o substanță plastică) o proteză elastică a scăriței și au elaborat o metodă de operație care permite prinderea protezei de țesutul urechii interne fără a tulbura funcțiile ei vitale.

Inima bolnavului Jonas Ojuolas a încetat să bată de 33 de ori în cursul unei zile ; și tot de atîtea ori a fost readusă la viață, prin impulsuri electrice, de medicul lituanian A. Lukoșeviciute.

tehnica

METALOGRAFIE

80 de elemente îşi aşteaptă strănepoţii

Mii de ani metalele l-au slujit cu credinţă pe om şi, deşi în ultimele decenii chimia a reuşit să obţină succese răsunătoare, ele continuă şi astăzi să reprezinte elementul esenţial în construcţia maşinilor, mecanismelor, aparatelor şi diverselor instalaţii. În numai cîteva decenii savanţii au reuşit să sporească

Metal... Un component caracteristic al civilizaţiei noastre

rezistenţa specifică a oţelurilor şi aliajelor de aproximativ 8—10 ori! Progresul ridică, însă, mereu, alte probleme, din ce în ce mai complicate. De exemplu, rezolvarea problemei reacţiilor termonucleare controlate este întîrziată de lipsa unor materiale capabile să menţină într-un cîmp magnetic o plasmă cu o temperatură de miliarde de grade. Şi medicina, îndeosebi chirurgia, îşi are exigenţele ei faţă de metale care, folosite în proteze, trebuie să fie acceptate de organismul uman. În ce priveşte tehnica, aceasta solicită materiale rezistente atît la temperaturi înalte cît şi în apropierea lui zero absolut, imune la mediile agresive, elastice, conductoare de electricitate, izolatoare magnetice şi nemagnetice.

În momentul de faţă sînt cunoscute aproximativ 80 de metale, din care au fost realizate zeci de mii de aliaje. Se ştie că proprietăţile metalelor sînt determinate de structura electronică a atomilor, care este acum bine cunoscută, ca de altfel şi reţelele atomice ale metalelor. În schimb, nu se ştie deocamdată aproape nimic despre structura electronică a aliajelor. Aşadar, în viitor, sarcina nr. 1 a metalografiei ar consta în crearea unei teorii a aliajelor, care să permită calcularea unor materiale cu proprietăţi programate, misiune de care în Uniunea Sovietică se ocupă un grup de savanţi de la Institutul de metalurgie Baikov. O altă problemă care preocupă specialiştii sovietici este aceea de a descoperi proprietăţi noi ale metalelor, pînă acum necunoscute, strîns legate de gradul de puritate. În ultimii ani au fost puse bazele unei noi discipline, studierea metalelor extrem de pure. Au fost elaborate metode care permit obţinerea de monocristale pure din aproape toate metalele greu fuzibile cum sînt vanadiul, niobiul, zirconiul, titanul, tantalul, molibdenul, wolframul, reniul, ruteniul etc. Folosirea acestora a permis creşterea duratei de funcţionare a aparatelor cu vid, precum şi realizarea de noi aparate cu o sensibilitate şi fiabilitate ieşite din comun. Pentru metalele provenind din pămînturile rare şi pentru metalele rare se prevăd largi aplicaţii îndeosebi în ameliorarea proprietăţilor fontei, oţelului şi aliajelor, micile adăugiri dovedindu-se la fel de eficiente ca şi vitaminele pentru organismul uman. De pildă, oţelurile cu adăugiri de ceriu rămîn la fel de rezistente chiar în asprele condiţii ale Antarcticii.

Pentru tratarea metalelor foarte pure sînt necesare uzine aparte, complet izolate de lumea exterioară, în care metalele să fie prelucrate în încăperi speciale, sub vid sau într-un gaz inert cum este argonul sau heliul, de către specialişti protejaţi de costume de cosmonauţi. După părerea prof. Evgheni Saviţki, membru corespondent al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., în preajma anului 2000 vor fi folosite o serie de tehnici care vor apela la vidul, imponderabilitatea şi sterilitatea spaţiului cosmic nu numai pentru fuziunea şi prelucrarea metalelor rare, dar şi pentru montarea unor aparate cu vid.

Şi acum, cîteva cuvinte despre supraconductori. Magneţii supraconductori sînt indispensabili pentru acceleratoarele de particule încărcate, generatoarele magnetohidrodinamice, reactoarele termonucleare sau aparatele electronice. Aplicaţiile lor ar fi însă mult mai largi dacă s-ar izbuti o creştere de 5—10° a temperaturii de tranziţie spre starea de supraconducţie. Supraconductorii cunoscuţi pînă acum nu pot funcţiona decît în heliu lichid (—269° C) care este destul de scump şi rar, aşa încît devin necesari supraconductorii capabili să lucreze în hidrogen lichid.

În ce priveşte sinteza de noi elemente, calcule teoretice au demonstrat că elementele 114 şi 126, de pildă, vor putea fi aparent stabile şi nu se vor dezagrega. Sinteza de noi elemente transuranice stabile, cu proprietăţi deseori fantastice, ar putea da naştere unor noi ramuri ale industriei. Marile presiuni, datorită cărora au fost obţinute diamantele artificiale, temperaturile joase şi înalte, radiaţiile extrem de penetrante, cîmpurile magnetice intense precum şi alte condiţiuni de extremă vor ajuta la modificarea structurii şi proprietăţilor materiilor şi la obţinerea de materiale metalice cu proprietăţi extraordinare de care, deocamdată, nici nu ne putem da seama.

ARHEOLOGIE

Cînd neoliticii priveau stelele

Arheologii sovietici care fac din 1965 săpături pe malurile rîului Meţamor din Armenia au descoperit nu numai vestigiile unui oraş cu o vechime de cinci milenii, ci şi mărturii despre unele observaţii astronomice pe care le practicau „savanţii" epocii. Comunicarea despre senzaţionala descoperire a fost făcută la o recentă sesiune a Uniunii astronomice internaţionale de către un participant la expediţie, E. S. Parsamian, cercetător la Observatorul din Biurakan.

Afirmaţia cercetătorului sovietic este susţinută de descoperirea a trei platforme vizibil construite de mîna omului, toate orientate pe direcţia nord-sud. Una dintre ele, de formă triunghiulară, ţinteşte direct sudul; alături de ea, în interiorul unui trapez care indică un azimut de 120°, sînt gravate patru stele. Acest azimut indică tocmai direcţia în care răsare steaua Sirius. În urma calculelor făcute, a arătat în continuare E.S. Parsamian, reiese că, în anul 2800 î.e.n., Sirius răsărea la data de 22 iunie, către ora patru dimineaţa. De unde şi concluzia că populaţia străvechiului oraş ţinea sub observaţie strălucitoarea stea şi, fără îndoială, o adora. Se ridică chiar întrebarea dacă nu cumva apariţia stelei marca atunci începutul unui nou an. Iată, deci, un argument în plus în favoarea atît de controversatei probleme a cunoştinţelor astronomice ale omului neolitic.

GEOFIZICĂ

Comete terestre printre aisberguri

Pe o insuliţă din arhipelagul Franz Joseph, la sud de paralela 81, se află staţiunea „Drujnaia", cel mai nordic observator din Arctica. „Drujnaia" este o „republică" cu 100 de cercetători care caută neobosiţi sensul „experienţelor" pe care le organizează pe planeta noastră natura. Ei studiază aurorele polare, curenţii telurici, modificările cîmpului magnetic, intensitatea razelor cosmice, înregistrează cutremurele, fac observaţii meteorologice, aerologice, hidrologice, cercetează ionosfera.

Nu e de fel uşor să ajungi în această „republică federativă" arctică. Nu de mult a încercat s-o facă cunoscutul scriitor estonian Iuhan Smuul. Dar, după ce a zăbovit o lună în insula Dixon, în aşteptarea verii, a renunţat, convins că Arctica nu ţine seama de termenele prevăzute pentru deplasări.

Casele din „Drujnaia" sînt dispuse în formă de potcoavă pe marginea unui mic lac cu o apă potabilă excepţională. Curbura „potcoavei" este orientată spre aisbergurile gigantice care străjuiesc insula. Cine priveşte dinspre mare, vede la extremitatea din stînga a „potcoavei" staţia de radio a observatorului, iar în dreapta hangarele pentru rachete şi rachetodromul.

Deşi poate că denumirea de „rachetodrom" este cam pretenţioasă pentru complexul „Drujnaia", căci în comparaţie cu racheta purtătoare a navei „Vostok", de pildă, rachetele meteorologice par mai mult decît modeste. Ele sînt de patru ori mai mici, ca lungime şi au încărcături utile de numai 10—15 kg. faţă de cele cîteva tone ale unei rachete cosmice. Totuşi, în linii mari, staţia de rachete a observatorului arctic nu se deosebeşte prea mult de rachetodroamele de pe continent. Iar dimensiunile modeste sînt în mare măsură „compensate" de condiţiile de muncă mai dificile.

Cînd deasupra insulei se înalţă o rachetă albă de semnalizare înseamnă că peste 15 minute îşi va lua zborul o rachetă roşie, pentru cercetări meteorologice. Lansările au loc după un program dinainte stabilit. De obicei, în aceeaşi zi se lansează rachete şi de la bordul navelor de cercetări „Voeikov" şi „Şokalski", şi de pe platformele de lansare din Franţa, S.U.A., Japonia, India, Australia, Antarctida. Această acţiune combinată are scopul de a realiza o „secţiune" verticală a proprietăţilor atmosferei în cele mai diverse puncte ale globului pămîntesc. Rachetele îşi iau zborul indiferent de condiţiile atmosferice. La „Drujnaia", de pildă, s-au lansat rachete şi la minus 50 de grade cînd cauciucul se sfarmă ca pesmetul, iar dacă atingi cu mîna neprotejată metalul rece, pielea rămîne lipită de el.

Principalul ţel al acestor lansări este cercetarea straturilor superioare ale atmosferei, supranumite şi depozitul de enigme ale naturii. Într-adevăr, la o altitudine de 100 km, gradul de rarefiere a aerului corespunde vidului din becurile electrice. Peste încă 70 de kilometri — volumul de aer de pe un kilometru cub cîntăreşte numai 60 de grame, în comparaţie cu 1 250 000 de tone cît cîntăreşte acelaşi volum la nivelul mării. Fenomenele care se petrec la aceste înălţimi au o foarte mare însemnătate. Se crede că acolo s-ar forma cele mai multe dintre condiţiile meteorologice ale atmosferei inferioare. În acelaşi timp, de starea particulelor cu sarcină electrică de la aceste altitudini depinde calitatea radiocomunicaţiilor pe unde scurte.

Staţia „Drujnaia" este un centru internaţional de cercetări. Alături de oameni de ştiinţă sovietici, lucrează acolo un grup de cercetători francezi. Două rachete de tip „M. R.—12" care şi-au luat zborul de pe insulă au fost echipate cu aparate construite de Serviciul de aerologie de pe lîngă Centrul naţional de cercetări ştiinţifice din Franţa. Aceste rachete aveau la bord conteinere cu o substanţă menită să dea naştere, la mari altitudini, unor comete artificiale, unor nori de natriu luminoşi. Fotografiind din două puncte, situate la 30 de kilometri unul de celălalt, urma de natriu lăsată de rachetă, cercetătorii au urmărit modificarea ei în timp şi au determinat regimul vîntului, temperatura şi densitatea straturilor superioare ale atmosferei.

Punct meteorologic în Arctica

— Acu ce-o să zică nevastămea?

Desen de B. Bossart

KENYA

Coctailul de Masai

Pe străduţele oraşului Isiolo, arse nemilos de soarele african, gonesc vîrtejuri de nisip. Praful scîrţîie între dinţi şi în cîteva minute se aşterne într-un strat gros pe fila bloc-notesului. Habib, şoferul nostru, deschide o clipă portiera ca să privească drumul, căci parbrizul automobilului, tocit şi zgîriat, e de mult mat şi nu mai lasă să se străvadă decît discul sîngeriu al soarelui. După cîteva minute, maşina frînează brusc şi Habib, cu mîinile înălţate spre cer, rosteşte o rugăciune.

Cei mai încercaţi vînători ai tribului samburu au dreptul să se împodobească cu pene de struţ şi colţi de porc mistreţ

O cămilă albă — o particularitate a acestei regiuni — încremenită şi somnoroasă, insensibilă la duduitul motorului şi la strigătele trecătorilor adunaţi în jurul nostru, încearcă să apuce cu buzele-i lungi o tulpină de păpădie, tăvălită în nisip.

Mulţimea este o adevărată „colecţie" de reprezentanţi ai numeroaselor triburi şi populaţii din Kenya. Oraş mic, centrul administrativ al provinciei nordice, Isiolo este aşezat la confluenţa a trei grupuri etnice principale. La sud de Isiolo locuiesc agricultorii **bantu**, la vest — crescătorii de vite **niloţi**, iar la est — nomazii **kuşiţi**. Oraşul e încărcat parcă de inegalabilul parfum al obiceiurilor, tradiţiilor şi culturilor acestor popoare...

Pe lîngă noi se strecoară, acoperită cu o feregea neagră— o somaleză, căreia Coranul nu-i îngăduie să-şi arate faţa unor bărbaţi străini. Venind din partea dimpotrivă şi mînînd o turmă de capre, apare fugind o fată din tribul **turkana**. Îmbrăcămintea ei se rezumă la o fîşie de pînză prinsă în jurul şoldurilor şi la multe coliere, alcătuite din mărgele de sticlă măruntă şi sîrmă, înfăşurate în jurul gîtului şi al mîinilor.

La o răspîntie, încearcă să rezolve o problemă nişte şcolari din triburile **meru** şi **embu**, ale grupului bantu, iar în preajma lor o fetiţă de aceeaşi vîrstă răsuceşte nişte fire de lînă dintr-o grămadă aşezată chiar în mijlocul drumului. Copila face parte din tribul nilot **samburu**, iar părinţii ei respectă vechile tradiţii care nu îngăduie copiilor să frecventeze şcoala.

În ultimii ani, Isiolo s-a transformat într-un mare centru cultural al provinciei nordice a Kenyei. În şcoala cu internat, înfiinţată după dobîndirea independenţei, învaţă copii veniţi din toate colţurile provinciei, iar spitalul din oraş tratează bolnavi din cele mai depărtate localităţi.

...Marsabit — un vechi masiv vulcanic din estul ţării — seamănă cu o uriaşă piatră verde zvîrlită în mijlocul unui deşert galben. Apele freatice şi ploile rare captate de povîrnişurile lui alimentează puţinele păduri de prin partea locului şi oferă posibilitatea locuitorilor : samburu, turkana, rendile, boran să se îndeletnicească cu agricultura. La aceste triburi africane puţin cunoscute în restul lumii lucrarea ogoarelor e un monopol al femeilor. O dată cu începutul sezonului ploios ele părăsesc sălaşurile nomade, presărate în deşert la mari depărtări, şi pornesc spre loturile lor de pămînt de pe versantele muntoase. Sapă, cu unelte primitive, terenul pietros de pe coastele Marsabitului, şi seamănă în solul sărăcăcios mei şi dovleci. De obicei, o mare parte din culturi se usucă din cauza secetei. Cei care obţin, totuşi, cîţiva pumni de mei sau zece-douăzeci dovleci, din care confecţionează vase, se socotesc foarte norocoşi.

Bărbaţii din triburile samburu sau turkana se îndeletnicesc cu creşterea vitelor şi cu războiul, noţiuni indestructibil legate la aceste triburi mîndre şi iubitoare de libertate. Ca toţi niloţii, băştinaşii turkana şi samburu au o legendă care spune că în vremi străvechi, cînd niloţii au coborît din nord în aceste locuri aride cu vitele şi avutul lor, populaţia locală bantu nu avea animale. Samburu şi turkana s-au statornicit acolo, au pus mîna pe păşuni şi şi-au înmulţit turmele de vite. Pînă în ziua de astăzi ei socotesc că toate animalele existente se trag din cele pe care strămoşii lor le-au adus în vremi străvechi în deşerturile Kenyei şi de aceea le aparţin. Din cînd în cînd, înarmaţi cu suliţe şi cu faţa împodobită cu desene înfricoşătoare, războinicii din triburile turkana şi samburu fac incursiuni pe teritoriul triburilor vecine, răpindu-le vitele. În felul acesta izbucnesc războaie intertribale, în cursul cărora turmele trec dintr-o mînă într-alta.

Animalele joacă rolul principal în viaţa niloţilor din provincia nordică a Kenyei.

— Pentru niloţi, automobilul, casa modernă sau alte atribute ale civilizaţiei nu sînt un simbol al bogăţiei — ne spune Habib Ali, învăţător din Marsabit. Dacă ai bani, dar n-ai vite, eşti socotit sărac de populaţia samburu. Cea mai mare nenorocire e pentru ei pierderea vitelor, întrucît, în concepţia niloţilor, ele sînt singura raţiune de a trăi.

— Cum se explică cultul pentru animalele domestice ? — îmi reia Ali întrebarea. Probabil prin împrejurarea că în aceste regiuni aspre oamenii n-ar putea trăi fără animale. Aici nu te poţi hrăni cu agricultura, tot ce e necesar vieţii e furnizat de animale.

Într-o mică aşezare de lîngă Garba-Tul, unde trăieşte tribul **boran**, am prilejul să asist la celebra ceremonie a preparării „coctailului de Masai", un amestec de sînge proaspăt şi lapte, care în regiunile secetoase din răsăritul Africii înlocuieşte de multe ori apa nomazilor. Cu o lovitură precisă de săgeată, un tînăr războinic **moran** deschide vena jugulară a unei vaci, iar o femeie, care se aţine în preajmă, aşează un vas sub jetul purpuriu. Cînd vasul se umple, tînărul cauterizează rana cu o plantă, o unge cu pămînt umezit, după care dă drumul animalului. Evident, această metodă primitivă se soldează deseori cu îmbolnăvirea şi moartea animalelor. Dar procedeul îi salvează de veacuri pe niloţi de setea chinuitoare...

Se spune că pentru satisfacerea nevoilor unei familii de 5—6 persoane e de ajuns o cireadă de 25—30 de vaci. Sînt multe, aţi putea replica. Pentru concepţiile noastre europene, da, dar în condiţiile locale chiar şi acest număr e uneori insuficient. Vitele sînt adăpate o dată la două zile, după ce cirezile străbat uneori zeci de kilometri prin locuri complet lipsite de vegetaţie ca să ajungă la o fîntînă. Prin urmare, ele primesc o hrană mai consistentă tot o dată la două zile, iar cînd taie deşertul ca să ajungă la altă păşune nu mănîncă cu săptămînile.

Aşa se explică de ce în planurile de dezvoltare a provinciei nordice pe primul plan se situează îmbunătăţirea reţelei de circulaţie, construcţia de întreprinderi comerciale, forarea de fîntîni şi lucrările de ameliorare şi alimentare cu apă a păşunilor...

De la Marsabit la Vajir, centrul administrativ al provinciei nord-estice a Kenyei, avionul zboară deasupra unei cîmpii portocalii-roşietice monotone în care, pe distanţe de mulţi kilometri, nu zăreşti fir de iarbă, darămite copaci. Cu atît mai plăcută şi mai neaşteptată e de aceea întîlnirea cu Vajir — oraş din piatră albă care ţîşneşte din nisipurile încinse aidoma unui miraj. Moschei cu minarete ajurate şi ziduri crenelate sînt împrejmuite de curmali cu crengile plecate spre ele şi de căsuţe arabe de lut ca nişte cutiuţe oarbe. Dar oamenii! În ultimii ani am cutreierat continentul în lung şi în lat, am străbătut toată Africa răsăriteană, dar nicăieri n-am văzut oameni atît de frumoşi ca în acest oraş. Kuşiţii au o statură dreaptă, mîndră, trăsături perfecte şi piele şocolatie. Deşi exercită o puternică influenţă în nordul Kenyei, islamismul n-a putut totuşi supune definitiv natura mîndră a femeilor kuşite. Ele nu-şi acoperă feţele frumoase cu feregea şi trăiesc mult mai liber decît cele care respectă cu stricteţe Coranul.

S. Kulik

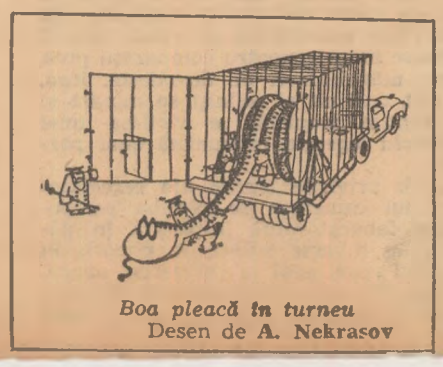

Boa pleacă în turneu
Desen de **A. Nekrasov**

DE PE CINCI CONTINENTE

● Un oraş-stat ● Recordul ploilor ● Mărci poştale şi devize ● Circulaţia în Sahara ● 30 de cuvinte pentru zăpadă.

Kuweitul sărbătoreşte anul acesta împlinirea a şapte ani de la dobîndirea independenţei. Micul Şeicat arab din nord-vestul Golfului Persic e de fapt un oraş-stat, întrucît peste 90 la sută din cei 500 000 de locuitori trăiesc în capitala El-Kuweit şi în suburbiile ei. Oraşul se întinde pe zeci de kilometri de-a lungul ţărmului Golfului Persic şi îşi desfăşoară străzile drepte pînă în inima deşertului, ajungînd aproape de exploatările petrolifere.

Estimate la zece miliarde de tone, zăcămintele petrolifere situează Kuweitul pe primul loc în lumea capitalistă în materie de resurse potenţiale de „aur negru" şi pe locul cinci în ce priveşte extracţia. Şi, pentru a întregi tabloul, putem adăuga că în Kuweit se extrage zilnic de două ori mai mult petrol decît cantitatea de apă potabilă obţinută de o uzină specială aflată pe ţărmul Golfului Persic.

Despre ploile permanente care cad în oraşul norvegian Bergen circulă sumedenie de anecdote. Şi, totuşi, nu Bergen este locul cu cea mai mare umiditate din Norvegia. În localitatea Haugsdal, bunăoară, au căzut anul trecut 5 027 milimetri de precipitaţii. Dar „recordul absolut" îl deţine Samnanger, unde acum 47 de ani au fost înregistraţi 5 077 milimetri de precipitaţii.

Bhutan, micul principat din estul munţilor Himalaia, (50 000 km² şi 770 000 locuitori), aflat sub protectorat indian, realizează mari beneficii în devize din vînzarea mărcilor poştale. În ultimii trei ani, Bhutan a vîndut anual mărci poştale în valoare de 50 000 de dolari, ceea ce e o mare realizare dacă ţinem seama că principatul a început să emită mărci poştale abia în 1962. În scurt timp, devizele obţinute din vînzarea mărcilor poştale vor însuma 70 000 de dolari. Recent la Punakha, capitala principatului, a fost emisă o serie foarte originală ; desenul, care înfăţişează un om în Cosmos, este aplicat pe ambele părţi ale mărcii, iar între ele se află o garnitură transparentă din material plastic, care dă desenului adîncime.

De rezolvarea problemei circulaţiei prin Sahara — cel mai mare deşert de pe glob, însumînd circa 7 000 000 de km² — depinde în mare măsură dezvoltarea relaţiilor comerciale dintre ţările care o stăpînesc. În 1964, a luat fiinţă Comitetul de legătură transsahariană constituit din reprezentanţi ai Algeriei, Tunisiei, Nigerului şi Republicii Mali. La elaborarea proiectelor privind Magistrala transsahariană participă şi Comisia economică a O.N.U. pentru Africa. O porţiune de 1 100 kilometri din viitorul Drum al vieţii, cum este numită magistrala, va porni de la oaza El-Golea pînă la Tamanrasset ; de acolo, urmînd ruta tradiţională străbătută de caravane va duce către oraşul malian Gao, aflat la o distanţă de 1 070 kilometri. O a doua şosea, de 900 km, urmează a fi construită în sud-vestul Nigerului şi s-ar putea să ajungă chiar pînă la Ouagadougou, capitala Voltei Superioare. Pe scurt, Magistrala transsahariană va însuma 3 000 de km ; cheltuielile sînt evaluate deocamdată la circa 97 milioane de dolari. Construcţia va fi terminată după cinci ani de la începerea lucrărilor.

Eschimoşii, cea mai nordică populaţie din lume (de tip mongoid), au un vocabular foarte bogat. În limba eschimoşilor din Groenlanda, bunăoară, care au şi o scriere proprie, există peste treizeci de cuvinte pentru a descrie diversele forme sub care se prezintă zăpada. Literatura lor, orală, numără patru milenii şi se păstrează datorită tradiţiilor folclorice, transmiţîndu-se din generaţie în generaţie. Orice vînător de foci, orice pescar sau crescător de reni ştie pe dinafară lungi poeme epice, pe care le poate povesti la gura sobei în nesfîrşitele nopţi polare. Eschimoşii au o artă expresivă ; cunoscînd din cele mai vechi timpuri tehnica gravurii şi sculpturii în os, ei redau scene şi evenimente din viaţa cotidiană.

(După A.P.N. Nedelea, Za rubeżom)

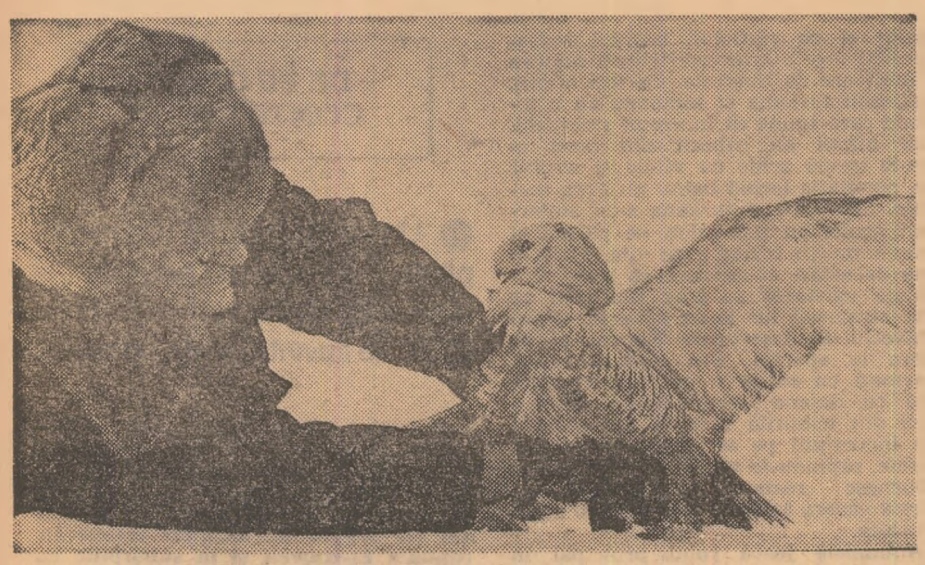

Vînătorul și vînatul. Ivan Sakin și bufnița polară

LA COTA 120

O cupă de șampanie pe cocoș

Scrisoarea adresată de arhitectul leton Saulitis confratelui său din Minsk, Iuri Sergheev, se încheia cu aceste cuvinte : „Sper că la anul vom goli împreună o cupă de șampanie pe cocoșul de pe turn".

Din cele mai vechi timpuri, meșterii zidari letoni aveau obiceiul (existent, de altminteri, și în alte țări) de a împodobi turnurile clădirilor gotice cu cocoși confecționați din metal sau din lemn. O dată construcția terminată, meșterul se cățăra în vîrful turnului și acolo sus, lîngă cocoș, golea un pahar de vin.

Unul din cele mai vechi turnuri din Riga, capitala R.S.S. Letone, a fost construit în 1209. Era o clopotniță din lemn, înaltă de 120 de metri, pe atunci unica construcție de lemn ce se avînta la această înălțime, împodobită cu un cocoș de aur. După cinci secole de existență originala clopotniță a fost lovită de trăznet și distrusă. Restaurarea ei a durat 25 de ani și a culminat, conform legilor nescrise ale breslei, cu ascensiunea meșterului restaurator, Johann Wilbern, pînă la cocoșul de aur din vîrf, pentru a sorbi din tradiționala cupă de vin. Cupa s-a păstrat pînă în zilele noastre, dar nu și clopotnița, secerată în 1941 de un proiectil german.

Acum, străvechea clopotniță letonă renaște din nou, pentru a adăposti muzeul de arhitectură din Riga. Constructorii din Minsk, printre care și I. Sergheev, s-au oferit să dea letonilor o mînă de ajutor în restaurarea monumentului medieval. Refăcut după documente de epocă, el va avea înfățișarea de altădată, cu singura deosebire că lemnăria va camufla o solidă carcasă metalică. În felul acesta, construcția va reuși să înfrunte timpul cu mai multă dîrzenie decît au putut s-o facă predecesoarele ei de lemn, fără însă ca asemănarea să fie alterată. Vizitatorii vor avea la dispoziție un ascensor — încă o modernizare binevenită — care îi va transporta spre galeriile de la cotele 60, 80 și 100 de metri. Cît privește ascensiunea pînă la cocoșul de aur, ea va fi rezervată doar cutezătorilor și, în primul rînd, celor doi conducători ai lucrărilor de restaurare, letonului Saulitis și belorusului Sergheev, care vor reînvia vechea tradiție a meșterilor medievali și vor bea o cupă de șampanie în vîrful turnului.

(După A P N)

ECOU DE LA GRENOBLE

Killy în trei versiuni

Puteți susține sus și tare că sînteți un telespectator atent și obiectiv, că nu vă lăsați influențat de comentariile craiului ? Înainte de a răspunde, citiți pățania a 50 de telespectatori francezi de toate vîrstele, invitați să ia parte la un interesant test inspirat de recentele Jocuri olimpice de la Grenoble.

Așadar, 50 de persoane, printre care un număr apreciabil de schiori, s-au aflat, într-o bună zi, în fața micului ecran pentru a viziona un film de două minute reprezentînd trei coborîri ale unui campion la schi. Fiecare din cele trei secvențe a fost însoțită de un comentariu diferit, dar imaginea era aceeași : căci cele trei secvențe erau... una singură, reluată de trei ori, și care îl înfățișa pe binecunoscutul Jean-Claude Killy.

Cum au reacționat telespectatorii ? Întrebați dacă au constatat ceva nefiresc în secvențele vizionate, cei 50 de suporteri au dat răspunsuri care au întrecut temerile experimentatorilor : nici unul n-a remarcat că văzuse de trei ori același film. Mai mult, o bună parte dintre „cunoscători" au comentat cu lux de amănunte diferența de stiluri ale... lui Killy în triplu exemplar.

Intrigați de rezultatele experienței, organizatorii ei intenționează să realizeze o serie de montaje-„încuietoare" pe care le vor prezenta în cadrul unor emisiuni intitulate „Teste".

E. Roșcin

BRACONIERII MODERNI

Urmărire sub apă

O dată cu inventarea aparatelor de înot sub apă, peștii și alte viețuitoare marine s-au văzut fără apărare în fața vînătorilor subacvatici, din ce în ce mai numeroși. Există, ce-i drept, un regulament internațional al vînătorii sub apă, dar el nu reușește să-i țină în frîu întotdeauna pe braconieri. De aceea, în unele țări s-a născut ideea înființării unei poliții subacvatice. Prima organizație de acest fel a luat naștere pe Coasta de Azur unde, din cauza turiștilor, fauna marină s-a împuținat îngrijorător. Polițiștii subacvatici urmează cursuri speciale de înot la adîncimi de pînă la 40 de metri și de sărituri din elicopter în echipament de înot sub apă.

MICA ENCICLOPEDIE

Cameleonul nu-i cameleon

Cunoscut pentru însușirea pe care o are de a-și schimba rapid coloritul pielii după culoarea mediului în care se află (fenomen numit **homocromie**, de la **homos** „egal" și **chromos** „culoare" în limba greacă), cameleonul părea că nu are nimic de ascuns zoologilor. Și nici chiar muritorilor de rînd, care îi folosesc numele pentru comparații prea puțin măgulitoare. Se dovedește, însă, că atît unii cît și ceilalți se înșeală și că reptila tropicală e victima unei străvechi legende, întemeiată doar parțial.

...Sub privirile atente ale cercetătorilor un cameleon se plimba pe podeaua laboratorului, împărțită în pătrate de diverse culori. A poposit în pătratul roșu, apoi în cel verde, negru, galben. Și, spre surprinderea tuturor, pielea reptilei își păstra banala culoare cafenie. Cum rămîne atunci cu rolul protector al homocromiei, cu reflexul de autoapărare al cameleonului ?

Observații recente au arătat, într-adevăr, că modificarea coloritului pielii la cameleon nu e determinată de homocromie, ci de alte cauze, mult mai complexe. Pielea cameleonului are trei rînduri de celule pigmentare : galbene, negre-roșii și albastre-albe. Aceste celule au însușirea de a se comprima sau dilata, stări care schimbă culoarea pielii animalului.

Dar ce anume produce comprimarea sau dilatarea celulelor ? În cursul experienței descrise mai sus cameleonul a fost împins ușor cu vîrful unui băț. Reacția a fost rapidă : animalul și-a umflat gușa, și-a arcuit spinarea amenințător, și-a deșfăcut maxilarele și... din cafeniu a devenit negru. Se pare, așadar, că frica sau furia influențează starea celulelor pigmentare. În același timp, însă, s-a observat că pielea cameleonului pălește la semiîntuneric sau la scăderea temperaturii.

Dar nu numai „policromia" cameleonului îi intrigă pe zoologi. Îndemînarea și viteza uluitoare cu care își capturează victimele sînt demne de toată lauda, iar precizia cu care țintește (după cum se știe, arma cameleonului e limba lui lungă și subțire) poate rivaliza cu aceea a celor mai perfecționate dispozitive optice. De altminteri, natura l-a înzestrat pe cameleon cu o vedere stereoscopică : ochii lui se pot roti în direcții deosebite și vedea același obiect sub unghiuri diferite. Suprapunîndu-se, ca într-un teleobiectiv fotografic, aceste imagini permit cameleonului să evalueze distanța cu multă precizie.

CÎND N-AI ÎNCOTRO

Detectivii devin circumspecți

Reprezentanții „Asociației internaționale a detectivilor particulari" s-au întrunit recent la Stockholm pentru a lua parte la a XVIII-a lor conferință anuală. Întîlnirile periodice din capitala Suediei au ca scop efectuarea unui schimb de experiență între detectivii particulari și o mai bună cunoaștere reciprocă întrucît, așa cum a subliniat președintele conferinței, e foarte util ca reprezentanții acestei profesii să colaboreze între ei.

Dar organizarea unei conferințe de acest gen presupune dificultăți greu de trecut. Dezvăluirea identității participanților, de pildă, poate crea complicații neprevăzute. Nu e recomandabilă, însă, nici păstrarea anonimatului, căci se cunosc cazuri cînd în sala de ședințe au pătruns infractori ce se dădeau drept detectivi și care au încercat, iar cîțiva au reușit, să-i fotografieze pe detectivii adevărați și să le ia amprentele digitale. De aceea, la recenta lor conferință detectivii particulari au fost neobișnuit de circumspecți, arborînd peruci și bărbi false care le schimbau înfățișarea și prezentînd la intrarea în sală legitimații speciale. Mai mult, prudența lor a mers pînă acolo încît s-au abținut de a atinge orice obiect pe care ar fi putut lăsa amprente : pahare cu apă oferite de chelneri „nedetectivi", furculițe etc. În sfîrșit, măsurile de precauție au avut în vedere evitarea unor întîmplări neplăcute ca aceea pe care un participant la conferință a relatat-o unui ziarist : „Sîntem nevoiți să recurgem la toate acestea pentru a nu ne pomeni în situația de acum un an, cînd, la conferința de la Neapole, participanților li s-au furat ceasurile".

F. Nevzorov

IREALUL ÎN IMAGINI

Marțieni la Luvru

Roboți din material plastic, rachete strălucitoare și obiecte nedefinite gen „Reflexie lichidă" au poposit luna trecută în palatul lui Ludovic al XIV-lea. Cum va fi privind capodopera „secolului rațiunii" aceste progeniturі ale imaginației dezlănțuite ?

Expoziția științifico-fantastică, inițiată de Ministerul Culturii din Franța și organizată de Muzeul de artă decorativă, care-și are sediul la extremitatea unei aripi a Luvrului, dorește să încetățenească un gen socotit pînă acum minor. Ea trece în revistă imaginile posibile sau imposibile pe care și le-au creat asupra viitorului apropiat ori îndepărtat oamenii din toate timpurile și de toate profesiunile : artiști plastici, scriitori, oameni de știință, tehnicieni, regizori, fabricanți de jucării. Patru mii de exponate au fost adunate de la 400 de colecționari europeni, deținători ai acestei iconografii a irealului.

Creația științifico-fantastică s-a născut practic o dată cu omul și istoria ei începe cu arta de a povesti. Cel mai vechi exemplu ajuns pînă la noi este epopeea lui Ghilgameș (mileniul III î.e.n.). Copia tardivă găsită în biblioteca lui Asurbanipal a părăsit momentan British Museum-ul și s-a mutat la Luvru. Această operă cuprinde trei elemente care continuă să fie folosite în zilele noastre : o călătorie imaginară prin niște peșteri locuite de animale fantastice, o țară în care se trăiește mai bine decît în patria eroului și o iarbă a nemuririi.

Partea literară a expoziției continuă cu clasicii : Homer, Rabelais, Swift, Jules Verne și H. G. Wells și se încheie cu mult citita revistă americană „Amazing Stories" (Povestiri uluitoare) înființată în 1926 și cu unele comics-uri de largă circulație. În sala destinată cinematografului predomină afișele de groază, iar pe tavan se proiectează secvențe din cele 800 de filme științifico-fantastice realizate pînă acum : vrăjitoarele și vampirii, spaima secolelor trecute, reînvie pe ecran, alături de halucinațiile și obsesiile lumii moderne sau celei viitoare.

În secția de artă plastică obiecte bizare înlocuiesc sculpturile și picturile.

Dar cu toată panorama de basm modern creată în expoziție, francezii, acești incurabili cartezieni, sînt greu de cucerit. În primele două săptămîni, din 20 000 de vizitatori numai 5 000 au fost adulți.

Mimetism

PREFERAȚI

CARNITURA „LĂMÎIȚA"

ELEGANTĂ

CONFORTABILĂ

ȘI SOLIDĂ

PRODUS AL ÎNTREPRINDERII

IPROFIL „Măgura Codlei"

Fabrica de articole din tablă CODLEA

Str. Armata Roșie 147, telefon 146

Produce :

- Canistre pentru benzină din tablă
- Uși de cabine
- Filtre pentru tractoare și autocamioane „Carpați"
- Rame pentru aparate de măsurat
- Butoaie de tablă de 200 litri, T.D.A.

COMBINATUL CHIMIC FĂGĂRAȘ

Telefon 15—20

Produce și livrează,

Cu repartiție :

— Rășină PFL

— Fenoplac

Fără repartiție :

— Oxigen tehnic puritate 99,5%.

— Celuloid (în culori și grosimi diferite).

Executăm piese presate din bachelită pentru uz industrial.

8 Martie

(Scurt istoric în imagini)

ÎN RAI

— O mică atenție, stimată doamnă !

EPOCA DE PIATRĂ

— De unde să-ți fac rost de o bluză de nailon ? Uiți în ce epocă sîntem ?

EGIPTUL ANTIC

— De 8 Martie ți-am făcut portretul !

ROMA ANTICĂ

— Un ceas ultramodern, iubito ! Inoxidabil ! Antișoc ! Antimagnetic !

RENAȘTEREA

— Signora ! Vi le-a trimis un anume Leonardo da Vinci !

ASTĂZI

Egalitate de drepturi și reciprocitate...

MÎINE

— Ce tot îi dai zor cu Ziua femeii ? Nu vezi că sînt bărbat ?

Desene de **A. Semionov**

Prevăzător

Fără panică !

Nu pot să sufăr panica. Caut să-mi păstrez întotdeauna calmul. În orice împrejurare

Mă plimbam într-o zi pe punte, să-mi mai dezmorțesc ciolanele, cînd, deodată, secundul a răsărit lîngă mine ca din pămînt, strigînd în gura mare :

— Tovarășe căpitan, permiteți-mi să raportez că șlepul ia apă !

Am rămas impasibil.

— De ce strigi, tovarășe ? l-am apostrofat calm

Secundul a coborît vocea :

— Cică șlepul ia apă !

— Mai încet, tovarășe secund !

— În cală a pătruns apa ! a șoptit secundul

— Bun Așa mai merge ! i-am răspuns și eu în șoaptă. Dar află de la mine că e imposibil ca șlepul să fi luat apă.

— De ce ? s-a mirat secundul.

— Pentru că eu ar fi trebuit să fiu primul care să-mi dau seama de asta !

Secundul a tăcut mîlc.

Am coborît în sala de mese.

— Permiteți-mi să raportez că în cală s-a ivit o spărtură ! m-a întîmpinat mecanicul de bord.

— Cum așa ? Încă o spărtură ? Abia am isprăvit cu prima !

— Se poate, tovarășe căpitan, dar prin asta năvălește apa !

L-am luat de braț și am început să-l lămuresc :

— Nu s-ar putea fără panică, tovarășe mecanic ?

— A-am înțeles, to-tovarășe căpitan, s-a bîlbîit el, am să încerc !

Am convocat o ședință fulger.

— Tovarăși, m-am adresat echipajului, se vorbește așa și pe dincolo. În colectiv s-au iscat discuții nesănătoase!

După o tăcere inexplicabilă cineva a spus :

— Așa e, tovarășe căpitan, se răspîndesc zvonuri false

Și, ca la o comandă, toți au început să se legene de pe un picior pe altul. Era cam umed pe jos și se auzea ceva clipocind.

— N-are rost să facem din țînțar armăsar ! Știți cum se întîmplă cu zvonurile...

M-am întrerupt pentru că a trebuit să mă aplec și să-mi scot pantofii. Apa îmi ajungea pînă la glezne Păcat de pantofi, abia mi-i cumpărasem

— Ar putea să ne fie rușine ! am exclamat scuturîndu-mi pantofii Mă așteptam să aud aplauze, dar marinarii mei aveau mîinile ocupate : se descălțaseră și-și țineau ghetele în mîini Apa ajunsese pînă la genunchi.

— În momentul de față avem treburi urgente de rezolvat, dragi tovarăși ! am continuat, în aprobarea tacită a tuturor celor care încercau să salveze ce se putea salva cînd apa îți ajunge pînă la brîu.

— Se înțelege, dragii mei, că ar mai fi cîte ceva de îndreptat pe șlep, m-am adresat din nou echipajului. Dar să privim lucrurile în față, cu fruntea sus.

Precizarea era necesară. Ne-am ridicat frunțile pentru că apa ne ajunsese pînă la bărbie.

— A venit timpul să punem capăt panicii ! am strigat. Cine e pentru...

N-am putut însă să continui. Apa îmi astupase gura. Simțeam că venise momentul să votăm Am ridicat mîna și am agitat-o deasupra apei Bănuiesc că toți mi-au urmat exemplul. Din păcate n-am putut să mă conving, dar știam din experiență că în momentele grele colectivul era alături de mine. Speram că nimeni nu s-a abținut și nici...

M. Zaharov

Vreau să-mi cumpăr o moară

Intrasem în posesia unei sume frumușele și socoteam că era bine s-o transform în bunuri imobile

— Ce ți-ai cumpăra dacă ai avea bani ? l-am întrebat pe prietenul meu Șoșolak

— O moară, o moară veche ! mi-a răspuns el fără să ezite. Morile sînt la modă Cine vrei și cine nu vrei cumpără mori. Sînt un loc ideal de destindere, departe de clocotul vieții moderne. Gîndește-te ce minunat e : apa susură sub ferestre, pe coasta dealului freamătă pădurea, și tu stai și meditezi la cîte-n lună și în stele...

— Nu-i rău ! am încuviințat. Îmi place să meditez la cîte-n lună și în stele. Dar pentru asta îmi trebuie neapărat o moară ? Pot să meditez oriunde.

— Ba nicăieri ca într-o moară ! mi-a obiectat amicul Toată atmosfera de acolo te îndeamnă la visare. Și unde mai pui că multe mori au un trecut istoric teribil de interesant Un medic și-a cumpărat o moară despre care se spune că ar fi fost locuită de o vrăjitoare, arsă pe rug în 1709. Un cîntăreț de operă a pus mîna pe o moară care acum o sută de ani a fost ocupată de dușmani, iar morarul amenințat să fie pus la frigare. Moșul n-a așteptat una ca asta și și-a dat sufletul de spaimă. Da, dragul meu, morile vechi sînt pline de istorie Ba unele mai sînt și azi bîntuite de stafii. Ascultă-mă ce-ți spun : cumpără-ți o moară, n-are să-ți pară rău

Argumentele mi s-au părut ispititoare, așa încît am început să-mi caut o moară Curînd am aflat că e una de vînzare, lîngă satul Triapki. Nu știam, ce-i drept, dacă are sau nu un trecut istoric și dacă a fost martora vreunei crime înfiorătoare, dar mi-am zis că merită să risc Intelectualitatea artistică devenise atît de ahtiată de mori, încît dacă mai stam mult pe gînduri se putea întîmpla să nu mai am ce cumpăra.

Mi-am luat o zi din concediu și am plecat la Triapki. La fața locului am căpătat cîteva informații prețioase : moara e plasată într-un loc minunat, natura e încîntătoare. E adevărat că nu mi s-a putut spune nimic despre vreo crimă istorică, dar nimeni din cei chestionați n-a exclus această eventualitate. O scurtă călătorie cu autobuzul și patru kilometri străbătuți pe jos m-au adus la mult rîvnita moară Era, într-adevăr, o construcție coborîtă parcă din poveste, medievală din cap pînă-n picioare. Unde dacă nu acolo ar fi putut să se aciueze tîlharii și ucigașii ?

M-am apropiat, plin de speranțe, de poarta morii. Un moș în straie ponosite mi-a tăiat calea.

— Încotro ? a mormăit el, privindu-mă bănuitor.

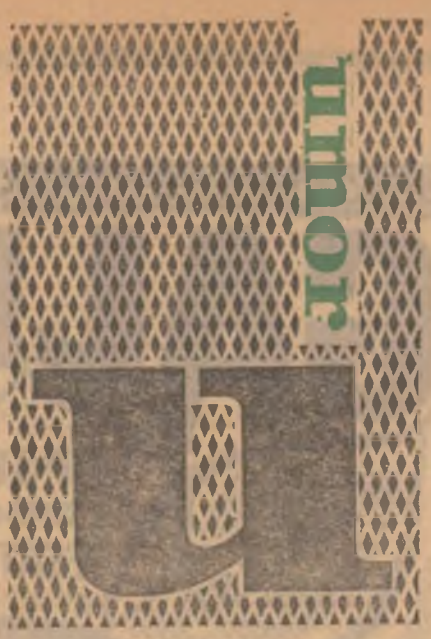

— La moară. Aș vrea s-o cumpăr. Mi s-a spus că-i de vînzare.

— Așa-i, mi-a răspuns moșul Dar dacă o să aflați ce s-a petrecut aici o să vă treacă cheful s-o cumpărați.

— Ce s-a întîmplat ? l-am întrebat nerăbdător.

— Morărița s-a îndrăgostit lulea de tîmplarul Buhta, a început să-mi depene moșul. Tîmplarul îi făcea și el ochi dulci Și curînd tot satul a aflat de povestea lor N-au trecut nici paisprezece ani și vestea a ajuns și la urechile morarului. Furios, l-a ucis pe Buhta cu o lovitură de par, iar pe morărița a zvîrlit-o sub roata morii. Ei, și după isprava asta l-au cuprins remușcările și s-a spînzurat de o bîrnă.

— Admirabil ! am exclamat. Dar există documente ? Nu-i o poveste scornită de săteni ?

— Se poate ? ! m-a încredințat moșul. Cînd spun un lucru, e sfînt.

— Perfect, moșule. Sînt grozav de bucuros. Am hotărît : cumpăr moara.

— Și zici că n-o să-ți fie frică ? s-a mirat moșul

— Deloc Două crime și o sinucidere ! Plus documente ! Unde mai găsești un chilipir ca ăsta ?

— Ciudat om mai ești și dumneata ! a bombănit moșul Am văzut eu mulți oameni suciți, dar chiar așa... Eu unul mă înfior numai cînd mă gîndesc...

— Da'de unde ! i-am răspuns. Cine se mai sperie azi de istorii de astea ? Dar ia spune-mi, nu cumva stafia morarului se plimbă noaptea pe aici ?

— Ce stafie, omul lui Dumnezeu ? s-a îngrozit moșul. Morarul mai e acolo, atîrnat de bîrnă, iar eu aștept să vină miliția !

(Din „Krokodil")

FOTOGRAFII SE AMUZĂ

Paralelă

40 460

REDACȚIA : București. Piața „Scînteii". Tel. 17 60 10 Abonamentele se fac la oficiile poștale
Tiparul : Combinatul Poligrafic Casa Scînteii